

SISÄLLYS

Sosiaali- ja terveysturvaviesti on Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton äänenkannattaja, joka nostaa monipuolisesti asioita keskusteluun. Lehteen lähetettävästä aineistosta tulee sopia toimituksen kanssa.

Ilmestyy seitsemän kertaa vuonna 2003.

Päätoimittaja
Riitta Särkelä

Toimitus ja taitto
Johanna Koskinen,
puh. (09) 7747 2244

Tilaukset ja osoitteen-
muutokset
Diana Timonen,
puh. (09) 774 721,
myös www.stkl.fi,
sähköposti
SosiaaliturvanKL@stkl.fi

Kannen suunnittelu
Timo Ahava

Tilaushinta 25 €/kesto,
33 €/määräaikainen

Toimituksen osoite
Kotkankatu 9,
00510 Helsinki,
faksi (09) 738 123

Painopaikka
Suomen Graafiset
palvelut, Kuopio

Painos 5000 kpl
ISSN 1238-1438

Ilmoitusmyynti
Julkaisu Bookers
Sanna Laaksonen,
puh. (09) 773 821 tai
sotevi@bookers.fi

Seuraava lehti ilmestyy 31.10.,
aineistot 6.10. mennessä.

Sosiaali- ja terveysturvan päiville kokoonnuttiin Kokkolassa. Päivien kuulumisia, uusia avauksia ja vanhoja viisauksia sivuilla 4-12.

Kareja vai hyvä uoma? Itäsuomalaisista hyvinvoinnin tekijöistä ja menestystekijöistä Itä-Suomen teemasivuilla keskiaukemalta alkaen.

Sitoutuminen syrjimättömyyteen on Euroopan unionin Vammaisten vuotta pitkäjänteisempi tavoite. S. 17.

Sosiaali- ja terveysturvaviesti 5/2003

- 3 Pääkirjoitus
Riitta Särkelä
- 4 *Sosiaali- ja terveysturvan päivät 2003:*
"Kansallisista ratkaisuksista kannamme seuraukset itse"
- 7 Osaseminaareissa kuultua
Pekka Himanen päivillä:
10 "Olemme keskittyneet tekemään väärää asioita"
- 11 *Kari Tapiola päivillä:*
"Ei lyödä hanskoja tiskiinkin"
- 13 Laki vakiinnuttaa sosiaalisten yritysten aseman
- 14 REVES-verkosto edistää yhteisötaloutta
Margita Lukkarinen
- 15 Millaiseksi muodostuu hyvinvointipolitiikan ja kaupapolitiikan suhde?
Riitta Särkelä
- 17 Sitoutuminen syrjimättömyyteen on vammaisten vuoden toivottu tulos
- 19 Itä-Suomen hyvinvoinnin tekijöitä ja menestystekijöitä
Elli Aaltonen
- 20 Equal tavoittelee syrjimätöntä työelämää
Arja Pöntinen-Heinonen, Leea Paija, Kaija Nuutinen, Katja Pyykkö, Elina Turunen ja Katja Hämäläinen-Puhakka
- 23 Verkostojen johtamisen taito
Tarja Kauppila
- 25 Verkostoituminen ja tukipalvelut vapauttavat yhdistyksen perustehtävänsä
Marjut Arola
- 27 Soudun lumo
Elina Pajula
- 28 Siirtolaisuus sinänsä ei ole ongelma
Pirjo Tiippana
- 27 Venäjän yhteiskunnallinen murros näkyy Pietarissakin vielä pitkään

Maailmankauppaa koskevat päätökset voivat pitkällä aikavälillä vaikuttaa ratkaisevasti hyvinvointimalliimme, jollei kansallisesti olla hereillä ja tahtomme selkeä. Eduskunnan ilmaisema tahto pitää keskeiset hyvinvointipalvelut poissa kauppapolitiikan piiristä on ollut tärkeä. Toisenlaisista, ministeritasoltakin kuulluista vakuutteluista huolimatta on todella perusteltua kysyä, säilyykö tämä kansallinen tahto myös sitten, kun EU:n perussopimus on uudistettu.

On välttämätöntä, että sosiaali- ja terveyspalvelut, koulutuspalvelut ja kulttuuripalvelut rajataan WTO-neuvotteluissa palvelusektorin liberalisointivaroitusten ulkopuolelle. Neuvotteluissa on varmistettava, että palveluiden avaaminen yksityisen sektorin kansainväliselle kilpailulle ei pääse muokkaamaan peruuttamattomalla tavalla hyvinvointiyhteiskuntamme perusteita. Kyse on perusoikeuksista, ei mistä tahansa palveluista. Eriarvoisuutta ja hyvinvointieroja on jo nyt, eikä niitä saa kasvattaa.

Lähtökohtana on pidettävä myös siitä, että ostopalvelut tulee pitää sitoumuksista vapaana silloin, kun niiden kautta tuotetaan julkisen vastuulle kuuluvia palveluja ja tukea. Suomalaisittain tämä on oleellinen asia sosiaali- ja terveysjärjestöjen tuottamien palveluiden kannalta. Monille erityispalveluita tarvitseville kansalaisille sosiaali- ja terveysjärjestöjen tuottamat palvelut ovat välttämättömiä ja ainoita, joiden kautta voidaan laadukkaasti ottaa huomioon heidän erityistarpeensa ja turvata mahdollisimman itsenäinen selviytyminen.

Euroopan unioniin liittymisen yhteydessä lähtökohtana oli, että sosiaalipolitiikka on kansalliseen toimivaltaan kuuluvia asioita. Tämä lähtökohta on välttämätön edelleenkin. Se voi kuitenkin joutua uhatuksi, jos Euroopan unionin toimivalta kauppapolitiikassa laajenee nykyisestä kattamaan myös palvelut kokonaisuudessaan, kuten konventin ehdotuksessa on esitetty. Kauppapoliittisten intressien voimistuminen voi helposti johtaa siihen, että yhteinen kauppapolitiikka voi nousta hyvinvointipolitiikkaa ohjaavaksi sen omien tavoitteiden sijaan.

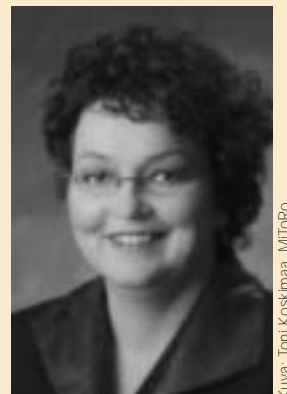
Kun ja jos EU saa toimivallan laajennuksen konventin ehdottamalla tavalla, ei puhuta kenää jaetusta toimivallasta, eikä yksimielisyyden suojaa enää ole. Määräenemmistö-päätöksiä tehtäessä ei ole mitään takuita siitä, että muut EU:n jäsenmaat ymmärtäisivät hyvinvointimalliimme erityisyyden. On muistettava, että yhteistä käsitteistöä ja riittävää ymmärrystä eri malleja kohtaan ei tälläkään hetkellä ole. Emme saa alistua sille, että mitään ei ole muutettavissa konventin ehdotuksessa hallitusten välisen konferenssin aikana.

Sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelujen säilymistä kansallisessa toimivallassa edellytti myös Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton hallitus Sosiaali- ja terveysturvan päivillä antamassaan kannanotossa. Asia oli keskeisesti esillä Sosiaali- ja terveysturvan päivillä, joiden teema – Kestävä hyvinvointi – viritti meitä elokuun alussa Kokkolassa monin tavoin tarkastelemaan hyvinvointimme edellytyksiä, voimavaroja ja tulevaisuutta. Antoisia ohjelmaa, mielenkiintoiset retket ja virkistävät vapaa-ajan tapahtumat hienossa Kokkolan hengessä antoivat meille itse kullekin voimia tulevaan syksyyn. Sydämelliset kiitokset päivät kanssamme järjestäneille Kokkolan kaupungille ja Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistykselle ja päivien toteutuksesta vastanneille, kaikille puhujille sekä ennen kaikkea osanottajille. Teimme yhdessä hyvät päivät!

Rohkeasti keskustelemaa ja aktiivista syksyä!

Riitta Särkelä

**Riitta Särkelä, toiminnanjohtaja
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto**

Kuva: Toni Koskimaa, MiToRo

Sosiaali- ja terveysturvan päivät Kokkolassa

”KANSALLISISTA RATKAISUISTA KANNAMME SEURAUKSET ITSE”

Teema kestävä hyvinvointi keräsi kuutisen sataa sosiaali- ja terveysturvan ammattilaista ja vaikuttajaa Sosiaali- ja terveysturvan päiville elokuun alussa. Päivät vietettiin pitkästä ajasta länsirannikolla, Kokkolassa ja historiassaan nyt jo kuudennenkymmenennen kerran. Kun haastava teema yhdistyi välittömään keskipohjalaiseen ilmapiiriin tapahtui se, mitä Kokkolan kaupunginjohtaja *Antti Isotalus* päivien alla ennusti: ”Kun hyvää yrittää, niin priimaa pakkaa tulemaan!”.

Kestäviä viisauksia,
uusia avauksia

Sosiaali- ja terveysturvan päiville kokoontui vaikuttava joukko puhujia. Kestävää hyvinvointia tarkasteltiin niin hyvinvointipalveluiden ja osaamisen turvaamisen, eri väestöryhmien kuin yksilöidenkin jaksamisen kannalta.

Peruspalveluministeri **Liisa Hyssälä** piti tärkeänä niin järjestöjen kuin yksityisyrittäjienkin tukemista sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajina. Tärkeänä avauksena Hyssälä piti palvelusetelihanketta, joka on mainittu myös valtion budjetissa. Hyssälä muistutti, että nyt on oikea aika miettiä kansallisten ratkaisujen suhdetta EU:n kehitykseen: pidämmekö kiinni järjestelmiemme verorahoitteisuudesta, rakennammeko universaaleja vai tarveharkintaisia järjestelmiä, haluammeko edelleen asumisperusteisen sosiaaliturvan ja ansiosidonnaisuuden. Hyssälä piti alkoholipolitiikkaa hyvänä esimerkkinä sosiaalisten ja terveydellisten asioiden moniulotteisuudesta.

- Nyt käsillä olevat veroratkaisut ovat ulkoisten olosuhdeiden pakottamia, mutta tason päätämme itse ja seuraukset kannamme itse, Hyssälä totesi.

Myös ministeri Hyssälä sai päivien kassin ja t-paidan. Kaupungintalon Kokkolasalali oli ääriään myöten täynnä.

Myös arkkipiispa **Jukka Paarma** kantoi huolta alkoholipoliittisista päätöksistä ja niistä käytävästä keskustelusta, joka hänen mielestään on tähän mennessä pohjautunut liiaksi valtiontaloudellisiin verolaskelmiin.

- Ehkä yksi syy on siinä, että juuri alkoholin kohdalla varoittavia ääniä esittävät tavataan herkästi leimata moralisteiksi, Paarma pohti.

Paarma perää yhteiskunnan vastuuta: tarvitaan kokonaisvaltainen ohjelma kansan raitistamiseksi. Yksilöiden käyttäytymiseen vaikuttamisessa Paarma luottaisi paitsi yksilöiden vastuuntuntoon myös valistukseen.

- Esimerkkihenkilöillä on asenteita muuttava vaikutus, Paarma muistutti.

Kansaneläkelaitoksen pääjohtaja **Jorma Huuhtanen** pohti maakuntien huoltosuhdetta ja "Kela-riippuvaisten" kuntien kohtaloa. Kela-riippuvaisia alueita on eniten maaseudun haja-asutusalueilla. Huuhtanen piti tärkeänä kokonaan kattavan kasvukeskusten verkoston kehittämistä ja tukemista. Eräänä ratkaisuvaihtoehtona kuntien ongelmiin terveystalouden järjestämisessä Huuhtanen esitti erityisen terveystalouden kehittämistä.

- Se mahdollistaisi kaikkien sairauden osa-alueiden tarkastelun yhdestä kohdasta yhteiskunnassa, Huuhtanen sanoi.

Dosentti **Raija Julkunen** Jyväskylän yliopistosta keskittyi kestävän sosiaalisen

Toiminnanjohtaja Riitta Särkelä ja arkkipiispa Jukka Paarma

ja taloudellisen kehityksen maailmanlaajuisiin mittasuhteisiin ja vaatimuksiin.

- Kestävä kehitys tarkoittaa myös rauhaa. Sodissa ja konflikteissa tuhlataan ihmisiä, luontoa, kulttuuria ja infrastruktuuria, ja asevarusteluun käytetään monin verroin se älyllinen kapasiteetti ja ne aineelliset resurssit, jotka voitaisiin käyttää ratkomaan ravintoon ja terveyteen liittyviä haasteita, Julkunen muistutti.

Julkunen näkee, että tarvitsemme uusia globaalien hallinnan välineitä, mutta toteaa myös, että kestävän kehityksen

puolestapuhujat pitävät edelleen parhaana YK:n vahvistamista ja sen rahoituskriisin ratkaisemista.

Päivät järjesti Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto yhdessä Kokkolan kaupungin ja Keski-Pohjanmaan sosiaaliturvayhdistyksen kanssa. Seuraavat päivät kutsuttiin koolle Jyväskylään vuonna 2005.

J.K.

Päivien puheita ja tunnelmia myös www.stkl.fi - Sosiaali- ja terveysturvan päivät

Mikä oli Sosiaali- ja terveysturvan päivien keskeisintä antia työsi kannalta...

...**Elisa Niemi**, Keski-Pohjanmaan keskussairaala, johtava sosiaalityöntekijä?

- Kohtaamiset ja kontaktit.

- Kuulla missä valtion ja EU:n tasolla asioissa mennään.

...**Jorma Niemelä**, toiminnanjohtaja, Sininauhaliitto, Helsinki?

- Teema oli hyvä, vaikkakin sen avaamisen jäikin päivien loppupuolelle.

- Erinomaisesti avattiin ajankohtaista

tilannetta sekä EU:n kehityksessä että WTO-prosessissa, joka on myös oleellisesti problemaattinen sosiaali- ja terveystalouden kilpailuttamisessa.

...**Anne Pihlajaniemi**, Nuju-projekti, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, projektikoordinaattori, Kainuu?

- Osallistuin nyt ensimmäistä kertaa päiville ja nimenomaan terveydenhuollon puolelta; minulla on sen alan peruskoulutus.

- Tulin kuulemaan mitä tapahtuu valtakunnallisella ja EU:n tasolla. Erityisesti minua kiinnosti lapset, nuoret ja sosiaalisuus -teema, vaikka siinä ei tullutkaan juurikaan uutta. Kimmo Kiljusen esitelmä oli hyvä ja oli kiinnostavaa kuulla palvelujen kilpailuttamisesta. Hintahan ei saa olla ainoa kriteeri, mutta toisaalta mietityttää onko meillä valtuuksia päättää muusta kuin hinnasta, kun EU:ssa

Seuraavalle sivulle

SOSIAALITURVAN KUNNIAMITALIT KAHDEKSALLE ALALLA ANSIOITUNEELLE

Sosiaali- ja terveydenhuollon korkein kunniamerkki, Sosiaaliturvan kunniamitali on myönnetty kahdeksalle sosiaaliturvan alalla erityisesti ansioituneelle henkilölle. Kunniamitalin saajat ovat pääsihteeri, lääkintöneuvos *Liisa Elovainio*, lääketieteen lisensiaatti *Jarkko Eskola*, sosiaalihuoltaja *Mikko*

Heikkilä, lääketieteen ja kirurgian tohtori *Jussi Huttunen*, kehittämisspäälikkö *Marja-Liisa Kauppinen*, sosiaalihuoltaja *Leea Markkanen*, yhteiskuntatieteiden kandidaatti *Sauli Kytöharju* ja sosiaalijohtaja *Seija Tikkanen*. Palkinnot luovutettiin 6.8. Sosiaali- ja terveydenhuollon päivien avajaisissa Kokkolassa.

Kunniamitalien saajat edustavat monipuolisesti sosiaali- ja terveydenhuollon kenttää ja heitä on kiitospuheen pitäneen *Jarkko Eskolan* sanoin vienyt eteenpäin usko omaan työhön ja sen merkittävyyteen.

Liisa Elovainio on toiminut laajasti ja monipuolisesti erityisesti terveyskasvatuksen alueella, sekä ammatillisesti että muuten yhteiskunnallisesti osallistuen. Hän jää vuodenvaihteessa eläkkeelle

Suomen Syöpäyhdistyksen pääsihteerin tehtävistä. *Jarkko Eskola*lla on vankka kokemus ehkäisevän työn kehittäjänä sekä siltanrakentajana sosiaalihuollon ja terveydenhuollon välillä. Hän on juuri jättänyt sosiaali- ja terveysministeriön perhe- ja sosiaaliosaston osastopäällikön tehtävät pitkän lääkäri- ja ministeriöuran jälkeen. *Mikko Heikkilä* on vuosien ajan pitkäjänteisesti kehittänyt kunnallista sosiaalipolitiikkaa. Hän on jäänyt eläkkeelle *Kokkolan* perusturvaajohtajan tehtävistä ja toiminut pitkään Keski-Pohjanmaan sosiaaliturvayhdistyksen puheenjohtajana. *Jussi Huttunen* on juuri siirtynyt Kansanterveyslaitoksen pääjohtajan tehtävistä Lääketieteellisen aikakauskirja *Duodecimin* päätoimittajaksi. Hän on vaikuttanut monissa niin koti- kuin ulkomaisissakin luottamustehtävissä. *Marja-*

aluen puheenjohtajana ja kehittänyt merkittävästi verkoston toimintaa. *Leea Markkanen* on tehnyt merkittävän uran lastensuojelun ja etenkin perhehoidon kehittämisen saralla. Hän oli viimeksi toiminnanjohtajana Perhehoitoliitossa, jonka toimintaa ja perhehoitoa hän on ollut alusta lähtien kehittämässä, *Sauli Kytöharju* on kehittänyt ennakkoluo- lottomasti päihdehuoltoa ja toiminut viimeksi *Vaasan* kaupungin päihdehuollon johtajana, *Seija Tikkanen* jää eläkkeelle *Lohtajan* kunnan sosiaalijohtajan tehtävistä. Hän on määrätietoisesti nostanut työssään näkyviin ihmisten näkökulmaa ja tarpeita. Myös hän on ollut pitkään Keski-Pohjanmaan sosiaaliturvayhdistyksen puheenjohtajana.

Palkintoa olivat noutamassa *Seija Tikkanen*, *Sauli Kytöharju*, *Leea Markkanen*, *Marja-Liisa Kauppinen*, *Jussi Huttunen*, *Mikko Heikkilä* ja *Jarkko Eskola*. Kuvasta puuttuu *Liisa Elovainio*, joka ei päässyt luovutustilaisuuteen. *Liisa Kauppinen* on *Stakesin* kehittämisspäälikkö ja toiminut *ICSW:ssä* (Sosiaalipolitiikan kansainvälinen maailmanneuvosto) mm Euroopan

ratkaistaan niin paljon? Laatuksiteereiden kehitystyö on tärkeää ja onneksi sitä ollaan tekemässä.
- Paljon asiaa tuli pureskeltavaksi!

...*Jorma Aspégren*, Ventuskartano ry:n puheenjohtaja, *Kokkola*?
- Kiinnostavaa oli laadukkaat asiantuntijaluennot, myös ideologisista, periaatteellisista kysymyksistä. Monia sellaisia

käytännön avauksia nousi, jotka koetaan käytännön työssä toiveikkuutta herättäväksi. Ideoita tuli muun muassa siitä, että pitäisi resursoida lisää esimerkiksi vammaisjärjestöjen yhdistysten koke- mukseen perustuvaa osaamista.

- Sosiaalipalveluissa tarvittaisiin linjaus, joka mahdollistaisi enemmän palvelujen vapaaehtois- ja yritysvoimin. Se taas edellyttäisi julkiselta puolelta ei vain ostopalvelusopimuksia vaan esimerkiksi julkisin varoin palkattuja yhteisöjen primus motoreita.

"Hintahan ei saa olla ainoa kriteeri, mutta toisaalta mietityttää onko meillä valtuuksia päättää muusta kuin hinnasta"

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton liittovaltuuston puheenjohtaja Pentti Arajärvi ja liittohallituksen puheenjohtaja Elli Aaltonen luovuttivat Kokkolan kaupungin edustajille muistoksi päivien julisteen.

Kokkolan kaupungin perustaja Anders Chydenius saapui historian hämäristä kertomaan millaista oli elämä ja hyvinvointi hänen aikanaan.

Sosiaali- ja terveysturvan päivien viidessä rinnakkaisseminaarissa syvennettiin päivien teemaa ja muita ajankohtaisia sosiaali- ja terveystieteellisiä aiheita. Sosiaalialan ja terveydenhuollonkin kehittäminen tapahtuvat pienin askelin, arkisessa työssä.

Arjen näkökulmaa tarvitaan paitsi palvelujen järjestämisessä myös läpi koko kunnan organisaation, seminaareissa todettiin.

Hyvinvointipalvelut ja osaaminen

ARVIOINTI TUO NÄKYVIIN ARKISTA TYÖTÄ

Sosiaalialan kehittäminen ei tapahdu suurina hetkittäisinä läpimurtoina, vaan pienin askelin, arjessa tehtävänä työnä. Oman merkittävän panoksensa sosiaalialan kehittämiseen tuovat sosiaalialan osaamiskeskukset; niiltä myös odotetaan kohtalaisen paljon. Toisaalta on myös kyselyt mihin tarpeeseen osaamiskeskukset oikeastaan tulivatkaan vastaamaan ja mitä uutta ne kentällä työskenteleville tuovat. Näihin kysymyksiin vastauksia tulee toiminnan arvioinnista.

- Valtakunnallista arviointia vasta suunnitellaan, mutta osaamiskeskusten oma "tulevaisuuden muisteluun" perustuva, toiminnan suunnittelua palveleva arviointikierron on parhailaan menossa, selvitti sosiaali- ja terveysministeriön erikoistutkija **Pirjo Marjamäki**.

Tulevaisuuden muistelussa pohditaan, mitä tulevaisuudelle asetetun tavoitetilan toteutumiseksi pitäisi tapahtua. Arviointikierron on koettu alueilla hyödylliseksi ja sen avulla voidaan jo osoittaa osaamiskeskusten aikaansaamia asioita.

Anti kentälle

Yksi avain sosiaalialan tulevaisuuden haasteiden ratkaisemiseksi on huolehtia osaavan ja innostuneen henkilökunnan saatavuudesta jatkossakin. Osaamiskeskukset välittävät kuntien ja kouluttajien välillä tietoa täydennyskoulutuksen tarpeista ja

rakentavat näin osaltaan koulutuksen ja käytännön välistä yhteyttä. Käytännön opetuksen organisoinnissa ja kehittämisessä osaamiskeskukset ovat tukijoina.

Opettajien ja työpaikkojen edustajien työtä toiveiden ja tarpeiden yhteensovittamisessa saattaisi helpottaa välittäjä, käytännön opetuksen koordinaattori. Sellaista ainakin Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskusten KOSKEN työryhmissä on jo kaavailtu.

Ammattilaisten työn tueksi, asiantuntemuksen kehittämiseksi ja välittämiseksi, on osaamiskeskusten kanssa yhteistyössä luotu tietokantoja. Kuntien käyttöön on lisäksi välitetty tutkimustietoa, jota kentällä työskentelevät ovat kaivanneet. Kentällä viriävät tutkimustarpeet jalostuvat osaamiskeskusten kautta tutkimus- ja kehittämishankkeiksi. Osaamiskeskuksilla onkin ratkaiseva rooli erilaisten hankkeiden synnyssä ja kehittämisessä. Kehittämishankkeet varmasti jäntevöityvät alueen tarpeista lähteviksi ja niistä nouseva tieto välittyy kentälle, kun koordinoijana on sosiaalialaa kehittävä taho.

Uusi aluekehityslaki vahvisti alueellista päätöksentekoa, ja hyvinvointistrategisessa työssä osaamiskeskusten rooli on vahva. Ne tuovat strategiatyöhön sosiaalista näkökulmaa ja tietoa kuntien asukkaiden hyvinvoinnista, mikä on oleellisen tärkeää erilaisia ohjelmia laadittaessa.

Anne Astikainen, kehittämispäällikkö, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton Keski-Suomen alue

Sosiaali- ja terveysturva ja elämisen edellytykset

MONET RAHOITUSKANAVAT SUOMALAISEN SOSIAALITURVAN TAUSTALLA

Läpinäkyvyyttä ja eri rahoitustahojen yhteistä kehittämistyötä tarvitaan, jotta rahavirrat ja niiden kautta tuotetut hyvinvointipalvelut tulevaisuudessa turvataan kaikille väestöryhmille.

Suomi profiloituu EU:ssa pienten sosiaalimenojen maana. Sosiaalimenojen osuus bruttokansantuotteesta on alempi kuin EU-maissa keskimäärin.

- Suomalaista hyvinvointivaltiota ja sen sosiaaliturvaa voidaan luonnehtia menestystarinaksi, joka on luonut sosiaalista turvallisuutta, tasoittanut toimeentuloeroja ja vähentänyt köyhyyttä, tutkimusjohtaja **Hannu Uusitalo** Eläketurvakeskuksesta totesi.

1990-luvulla hyvinvoinnin kehityssuunta on kuitenkin osin pysähtynyt tai jopa kääntynyt laskuun. Suomessa sosiaalimenojen reaalitason tarkoituksenmukainen kehitys on 1990-luvun aikana tahtunut ja pysytellyt muutamia vuosia vakiona.

Uusitalo jakoi, yksinkertaistaen, sosiaaliturvan tulonsiirtoihin (2/3 sosiaalimenoista) ja palveluihin (1/3 sosiaalimenoista), jotka sitten rahoitetaan verovarilla (valtio 23 % ja kunnat 19 %), työnantajamaksuilla (39 %), vakuutetuina maksuin (12 %) sekä (eläke)rahastojen tuotoilla (7 %).

Sosiaalimenoista rahoitetaan siis valtion budjetin kautta vain hieman yli kolmannes. Budjetin ulkopuolisen rahoituksen osuus on merkittävä, lähes kaksi kolmasosaa. Se koostuu etupäässä sosiaalivakuutusmaksuista ja kuntien sosiaali- ja terveysturva-eräistä.

Kuntien vastuu sosiaaliturvan ja erityisesti palvelujen toimivuuden toteutumisesta on kansanvälisesti vertaillen laaja. Kuntien osuus palveluiden rahoittamisesta on viime vuosikymmeninä ollut kasvussa. Vaikka kuntien taloudellinen tilanne on kireä, on välttämätöntä tuottaa sosiaali- ja terveyspalvelut niin, etteivät ne edelleen kärjistä hyvinvoinnin eroja vaan aidosti supistavat kansalaisten eriarvoisuutta.

- Ei ole kuitenkaan järkevää kinastella rahoituksen siirtämisistä maksajalta toiselle, Uusitalo totesi. Menokehityksen hallintaan tarvitaan yhteisiä hankkeita, joilla estetään kustannusten vyöryttäminen toiselle taholle. Esimerkiksi sairausvakuutukseen liittyvien matka- ja päivärahamenojen hallinta edellyttää kuntien, Kansaneläkelaitoksen ja sairaanhoitopiirien välistä yhteistyötä.

Terveyden eriarvoisuus merkittävä ongelma

Hyvinvoinnin aineelliset ja kulttuuriset resurssit jakautuvat epätasaisesti. Terveyden eriarvoisuus on yksi merkittävä ongelma tasa-arvoon tähtäävässä hyvinvointivaltiossa. Ylilääkäri **Seppo Koskisen** mukaan sosioekonomisten ryhmien väliset kuolleisuuserot ovat Suomessa poikkeuksellisen jyrkät ja 1980-luvun alusta erot ovat vain suurentuneet. Myös sairaustavuuserot ovat suuria, vaikka erot eivät onneksi enää viime vuosina ole kasvaneet. 35-vuotias miespuolinen ylempi toimihenkilö elää tänä päivänä keskimäärin lähes 80-vuotiaaksi kun samanikäinen työntekijä vain alle 74-vuotiaaksi. Merkittäviä terveyseroja löytyy myös sukupuolen ja siviilisäädyn sekä asuinalueen mukaan jaoteltuna.

Määrätietoisella yhteiskuntapolitiikalla, jossa hallitaan kokonaisuuteen liittyviä rahavirtoja, voidaan supistaa väestöryhmien välisiä hyvinvoinnin eroja. On tärkeä muistaa, että niin talous-, työllisyys- kuin sosiaali- ja terveyspolitiikkakin ovat välineitä, jotka ovat hyväksyttävissä vain ja ainoastaan niin kauan kun ne edistävät hyvinvointia ja erityisesti sen tasaista jakautumista.

Anne Mustakangas-Mäkelä, kehittämispäällikkö, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton Pohjois-Suomen alue

Språk, kultur och välfärd

KULTTUURI KIETOUTUU OSAKSI YHTEISKUNTAA

Margita Lukkarinen sosiaalitalouden kehityksestä Suomessa ja maailmalla:

”Se mitä voimme oppia tästä (suomalaisesta) ja monista eurooppalaisista esimerkeistä on, että menestys on kiinni pitkäjänteisestä suunnittelusta, siitä, että kunnioitetaan toisten tapoja ja mahdollisuuksia työskennellä ja sitä, että tarpeet ja organisaatiokulttuurit ovat erilaisia”

Birgitta Gran kulttuurista ja kielestä hoidossa:

”Kunnalliset sosiaalitoimistot ovat monessa mielessä tärkeitä kohtauspaikkoja. Siellä tapaavat sekä ammatillinen että asiakkaan kulttuuri. Sosiaalitoimistot harvemmin koetaan vetävinä paikkoina, ne eivät ole ”in” niin sosiaalityöntekijän mielestä, joka asettaa arvojärjestykseen mahdollisia työpaikkoja, kuin suuren yleisönkään mielikuvissa, joka voi tarvita apua eri ti-

lanteissa. (...) Tässä tilanteessa on erityisen tärkeää, että niillä, jotka tekevät käytännön asiakastyötä, on halua ja kykyä ottaa huomioon myös yhteiskunnallisten tekijöiden vaikutus työhönsä, samoin kuin omiin ja asiakkaan kokemuksiin”.

Claes Andersson kulttuurista hyvinvoinnissa:

” Olen vakavasti huolissani nykyisestä yhteiskuntakehityksestä. Kovat arvot vallitsevat. Ihmiskäsitys on voimakkaan yksioikoinen. Ihmiset nähdään tuotannon tekijöinä, usein toivottoman vanhentuneina tai tuottamattomina, tarpeettomina. Raha ja talousajattelu ohjaavat ja sanelevat. (...) Kuinka on mahdollista, että menetämme näkemyksen siitä, millainen on hyvä yhteiskunta ja mikä on ihmiselle tärkeää?”

Lainaukset suomennettu puheenvuoroista.

NÄKÖKULMIA SOSIAALISEN JA TALOUDEN VUOROVAIKUTUKSEEN

Neljä eri näkökulmaa sosiaalisen ja talouden suhteeseen valotti erilaisia käsityksiä yhteiskunnasta ja yksilöstä sen osana.

Historian ketjussa tarkasteltuna sosiaalisen ja talouden suhteessa on siirrytty bismarckilaisesta työväenvakuutuksesta, **Pekka Kuusen** kautta, jäsentämään sosiaalisen ja taloudellisen suhdetta sosiaalisen pääoman käsitteen avulla. Yhteiskuntatutkimuksen päällikkö **Jouko Kajanoja** Kansaneläkelaitokselta totesi, että keskeistä nykykeskustelussa on nähdäänkö sosiaalipolitiikka tuottavana tekijänä sekä se, mistä kannustamisessa on lopultakin kysymys ja minkälainen ihmiskuva ja oikeudenmukaisuuskäsitys löytyy eri ajatussuuntien taustalta.

Järjestöillä on perinteisesti ollut vahva rooli yhteisöllisyyden rakentajina, vastayhteisöjen tarjoajina ja epäitsekkyteen pohjautuvien arvojen kannattelijoina, joita Sininauhaliiton toiminnanjohtaja **Jorma Niemelä** haastoi ottamaan takaisin. Niemelä korosti järjestöjen merkitystä normaaliyhteiskunnasta eri syistä uloslyötyjen ihmisten identiteetin rakentajina ja muistutti, että maailmasta ei löydy yhtään valtiota, jossa demokratia toimisi ilman toimivaa kansalaisyhteiskuntaa.

Sosiaaliset yritykset luovat vaikeasti työllistyville vajaakun-

toisille ja pitkäaikaistyöttömille uuden mahdollisuuden saada jalansijaa työelämässä. Laki sosiaalisista yrityksistä esitellään eduskunnalle lokakuussa ja ensimmäiset sosiaaliset yritykset aloittavat vuodenvaihteen jälkeen. Johtaja **Raimo Harjunen** Etelä-Pohjanmaan TE-keskuksesta totesi, että sosiaalinen yritystoiminta ei työllistämiskeinona suinkaan ole marginaalinen. Sosiaalisten yritysten kriittisiksi menestystekijöiksi hän nimesi sen, että yritystoiminnan perusasiat ovat kunnossa. Viranomaisten olisi myös syytä tuntea paremmin sosiaalisten yritysten erityistarpeet ja sopeuttaa palvelunsa näiden tarpeiden mukaisesti. Vajaakuntoisten työllistämiseen liittyvissä toiminnoissa vapailla markkinoilla kilpailu voi tuoda ongelmia, totesi toimitusjohtaja **Marjatta Varanka** VATES-säätiöstä.

Lähiyhteisöä kohtaan osoitettu sosiaalinen vastuullisuus ja mm. ympäristökysymyksissä aktualisoituva yhteiskuntavastuu nähdään nykyisin yhä useammin myös yrityksen kilpailutekijänä.

Elina Pajula, kehittämispäällikkö, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, Itä-Suomen alue

Lapset, nuoret ja socialisaatio

OSALLISUUS VÄLTÄMÄTÖNTÄ LASTEN JA NUORTEN SOCIALISAATION RAKENTUMISESSA

Kun kokkolalaisilta päiväkodin lapsilta kysyttiin mitä socialisaatio tarkoittaa, saatiin vastaukseksi, että kyse kenties on "alistumisesta johonkin tai soseen syömisestä". Vastaus oli hyvin kuvaava.

Lasten ja nuorten hyvinvointi rakentuu socialisaatioprosessissa monien toimijoiden vastuualueilla. Vastuuta ei voi kaataa pelkästään sosiaali- ja terveydenhuollon, esimerkiksi päivähoiton tai opetustoimen eli koulun harteille. Kunnan kaikki hallinnonalat vaikuttavat siihen, miten lapset ja nuoret voivat osallistua ja vaikuttaa oman toimintaympäristönsä, toiminnan tai palvelujen suunnitteluun.

Liian usein vanhemmat ja perheet jäävät yksin kamppailemaan kasvatus tehtävänsä ja erityisesti vanhemmuuteen liittyvien vaikeuksiensa kanssa. Hyviä malleja ja toimivia käytäntöjä osallisuuden toteutumisesta ja sen edellytyksien luomisesta löytyy esimerkiksi kulttuuri- ja nuorisotoimen, rakennustoimen, päivähoiton ja opetustoimen, peruspalveluiden alueilta. Perheen ja työn yhteensovittamisessa, vanhempien ja lasten mahdollisuudessa olla yhdessä ja osallistua lähiyhteisön toimintaan haastettiin myös työnantajia osallistumaan: työajoilta ja -järjestelyiltä kaivataan käytännöllistä joustavuutta; vanhemmille mahdollisuutta tehdä inhimillistä ja ihmisarvoista työtä tässäkin suhteessa.

Osallisuus kasvaa arjesta

Keskeisiä edellytyksiä lasten ja nuorten tasapainoiselle kehitykselle vanhempien tukemina ovat mm. osallisuus arjessa, yhteinen kieli, kommunikaatio, vuorovaikutteisuus, asioiden avoin realistinen käsittely, varhainen puuttuminen pulmati-

lanteissa, toimijoiden hyvä yhteistyöverkosto.

Hyvät kokemukset osallisuushankkeista kannustavat jatkamaan hyviksi havaittuja toimintamalleja päivähoitosta kouluun, ammatilliseen ja muuhun opiskeluun sekä työelämään. Osallisuus kasvaa ja kehittyy arjessa; kotona, päivähoitossa, koulussa ja niin edelleen. Lähestymistapoja socialisaatioon ja osallisuuteen on monta: yksilötasolla se näkyy käytännössä erilaisina toimintatapoina, yhteisössä se ilmenee esimerkiksi yhteenkuuluvuutena ja osallistumismahdollisuuksina, yhteiskunnassa osallisuus näkyy rakenteissa ja normatiivisissa odotuksissa.

Kunnassa hyvä osallisuuden ilmenemismuoto voisi olla asiakaslähtöisyyden omaksuminen kaikessa toiminnassa, hyvän ja laadukkaan toiminnan kriteereiden määrittely. Näin toimien päästään tilanteeseen, jossa "kansalainen ei näydyty ainoastaan hallintoalamaisen roolissa vaan arvokkaana tietolähteenä" kunnan toimintaa ja palveluja suunniteltaessa ja "kansalaisjärjestö toimijoineen nähdään resurssina tai kumppanina eikä häirikkönä". Silloin voidaan myös odottaa, että lasten ja nuorten sekä heidän vanhempiensa tarpeet tunnustetaan ja tulevat kuulluiksi todellisina yhteiskunnassamme.

Leea Paija, kehittämispäällikkö, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto

Seminaarien puheenvuoroja luettavissa myös keskusliiton internet-sivuilla: www.stkl.fi - Sosiaali- ja terveysturvan päivät

"OLEMME KESKITTYNEET TEKEMÄÄN VÄÄRIÄ ASIOITA"

Filosofi Pekka Himanen ravisteli muutoksen mahdollisuuteen ja hereille apatian unesta. - Ellemme vaadi hyvinvointivaltion hengen uudelleen luomista, hyväksymme sen häviämisen, Himanen totesi.

Miksi rikkaat maat toimivat tietopääoman vartijoina ja maahanpääsyn portsaareina? Luottamuksen menettäminen ja epäoikeudenmukaisuuden kokemus ovat **Pekka Himanen** mukaan ongelmia, jotka nakertavat yleismaailmallisesti hyvinvoinnin perusteita. Pelko yhtäällä ja epäoikeudenmukaisuuden kokemus toisaalla kuristavat talouden pysähdykseen ja heijastavat vaikutustaan läpi yhteiskuntien.

- Pelon kehä on käytännössä lukinnut talouden ja se heijastuu myös poliittiseen elämään, Himanen väitti.

Himanen uskoo, että jos rikkaissa maissa hellitettäisiin hiukan paniikkiohjetta, monta rakenteellista vinoumaa olisi oikaistavissa. Esimerkiksi köyhempien maiden ihmisille lyhyistäkin työjaksoista rikkaissa maissa olisi mahdollisesti enemmän hyötyä kuin kehitysavusta sinänsä.

- Ja tuskin se romuttaisi maailman vauraimpien maiden kansantaloutta, Himanen muistutti.

Siirtyminen vapaasta maailmankaupasta reiluun maailmankauppaan tarkoittaisi myös tiedon porttien avaamista vähemmän kehittyneille maille.

- Koko ajan tiukentuvat henkisen pääoman ja immateriaalisten tuotteiden omistusoikeudet estävät montaa köyhää maata auttamasta itseään, Himanen totesi.

Kestävää hyvinvointia, inhimillisesti

Himanen kaipasi luottamuksen ja positiivisten odotusten henkeä myös hyvinvointivaltioihin ja niiden työkalutuuereihin. Hyvinvointivaltion täytyy palata aatteellisille juurilleen ja luoda sen perustana ollut uudistushenki uudelleen tai pian seuraamme sen väistämätöntä häviämistä.

- Innovaatiohenki tuottaa lopulta enemmän kuin verotus, Himanen perusteli.

Uudistuksia ja hyvää tulosta ei kuitenkaan synny mahdottomien odotusten paineessa. Miksi työntekijä tekisi aina vaan reippaammin töitä, jos siitä seuraa vain lisää työtaakkaa?

- Työn tuottavuus ja hyvinvointi eivät edisty sillä, että työn määrää lisätään ja odotetaan parempia suorituksia. Siinä syntyy rakenteita, jotka tekevät epäinnovaatiivisen asenteen työhön rationaaliseksi, Himanen sanoi.

Hyvin tehty työ pitäisi Himasen mielestä palkita sillä, että jää aikaa tehdä sitä omaa ydintyötä, jota varten alun perin lähti alalle.

Luovuutta syö myös ylivalvova työkalutuuuri, jossa yksilöön ei luoteta. Himanen kertoi esimerkiksi kadunlakaisijasta, jonka työn tarkoitus ei välttämättä ollut puhdistaa katua. Todelliseksi tarkoitukseksi saattoi käsittää myös "moitteettoman oleskelun kadunlakaisijan ominaisuudessa". Järkijättöisimmillään moitteeton "ominaisuudessa oleskelu" konkretisoituu esimerkiksi kellokorttilaitteessa, jossa voi parhaimmillaan olla yli 50 mahdollista koodia.

- Kellokorttiin voidaan koodata sitten mikä oleskeluvaihe kulloinkin on menossa, Himanen nauroi.

Työelämän suorituskeskeisen kulttuurin hiipimistä vapaa-aikaan voi seurata esimerkiksi kielenkäytön muuttumisesta: kun ennen "pelailtiin tennistä", nykyään "treenataan rystylyöntiä". Vapaa-ajan pitää olla tuottavaa.

- Rahakeskeisen kulttuurin suuri

paradoksi on se, että kehityksen myötä elämä ei muutukaan helpommaksi – se muuttuu entistä raha- ja talouskeskeisemmäksi, Himanen sanoi.

Kuvaavaa on, että 1990-luvulla pörssistä alettiin puhua kuin elollisesta olennosta, josta sanottiin, että tänään pörssillä oli huono päivä tai että tänään pörssi piristyi.

- Entistä enemmän ajaututaan elämään "survival-elämää", jossa vapaa-aika on vain työhön latautumista ja niin avioerot, terveydelliset ongelmat kuin lasten psyykinen pahoinvointikin lisääntyvät, Himanen totesi.

Inhimillinen työelämä on myös niitä mittareita, jotka osoittavat onko lupaus kehityksen kannattavuudesta lunastettu.

- J.K.

"EI LYÖDÄ HANSKOJA TISKIIN"

Kansainvälisen työjärjestö ILO:n toimitusjohtaja Kari Tapiola muistutti, että köyhyys ja sen mukana ihmisten turvallisuudentunteen häviäminen ovat ehkäpä suurimmat uhkat koko kansainvälisen järjestelmän toimivuudelle. Suurin ongelma tuntuu kuitenkin olevan luovuttaminen köyhyyden edessä.

Kestävää hyvinvointia ei ole mahdollista saavuttaa nälkärajan alapuolella. Sadat miljoonat ihmiset maailmassa kuitenkin joutuvat tulemaan toimeen yhdellä tai kahdella eurolla päivässä. Pahimmassa tapauksessa köyhyys ruokkii korruptiota, rikollisuutta, väkivaltaa ja terrorismia.

Kylmän sodan ja ideologisen kahtiajaon päätyminen antoivat vapaalle kaupalle mahdollisuuden levitä lähes koko maapallon laajuudelle. Tapiola muistutti, että sääntelemättömien markkinoiden automaattista hyötyvaikutusta ei kuitenkaan kaikkien köyhimpien avuksi enää ole odotettavissa: lapsityövoimaa käytetään ja huonoissa oloissa työskennellään yhä. Myöskään automaattinen paremman tulevaisuuden odotus tuleville sukupolville ei enää ole voimassa. Talouden rakenteet ovat muuttuneet huomattavasti muutamassa kymmenessä vuodessa, eivätkä vanhat, kohtalaisen yksinkertaiset taloudelliset ja poliittiset ratkaisut enää toimi.

Kun epävarmuus on maapalloistunut, jännitteiden syntipukeiksi ovat joutuneet globalisaatio, suuryritykset ja politiikat.

- Globalisaation vastustamisesta on tullut joillekin ammatti tai ainakin rakas harrastus, Tapiola totesi.

Maapalloistuminen on avannut markkinoita myös kansalaisten, järjestöjen ja valtioiden tarkastelulle.

- Enää ei voida kätkeytyä muurien taakse, Tapiola huomautti.

Talouden ja työelämän suunnittelussa ja ohjailussa Tapiola kannattaa neuvottelupohjaista konsensusmallia.

- Mielestäni se on paras malli – tai ainakin vähemmän heikko kuin monet muut järjestelmät. Tähän neuvottelupohjaan tarvitaan mukaan koko kansalaisyhteiskunta, myös järjestötoimijat, Tapiola totesi.

Suurin ongelma on uskon puute

Tapiola totesi, että työelämä antaa mahdollisuuksia liian harvoille: monelle on tarjolla vain matalapalkkaista, vaarallista tai ihmisarvoa loukkaavaa työtä, työttömyyttä ja ongelmien kasautumista, köyhyyttä. Työ ja siitä saatava toimeentulo olisi kuitenkin useimmille kehitysmaissa eläville ainoa kestävä tie pois köyhyydestä.

- 97 prosenttia työvoiman kasvusta tapahtuu tällä hetkellä kehitysmaissa, Tapiola totesi.

Tapiola muistuttaa mieleen myös YK:n laskelmat, joiden mukaan eräissä Euroopan maissa eläkkeellesiirtymisikää pitäisi nostaa 77 vuoteen, mikäli maahanmuutto estetään.

Kestämättömän kehityksen pahin noidankehä lähtee liikkeelle lasten pakotyöstä. Vaikka lapsityövoiman käyttö johtuu köyhyydestä, se myös ylläpitää köyhyyttä, estää lasten kehitystä ja muun muassa haittaa koulutusjärjestelmien kehittymistä. Nuorisotyöttömyys, ikään-tyneiden huonot olot, sukupuolten välinen epätasa-arvo ja erilaiset talousjärjestelmien murrokset, kuten maanviljelyn ongelmat ja kaupunkien epävirallinen talous hidastavat Tapiolan mukaan myös ratkaisevasti talouden ja hyvinvoinnin kehitystä. Lisäksi ILO:n laskelmien mukaan työttömien määrä kehitysmaissa on pienempi kuin työhön pakotettujen

lasten määrä.

Työjärjestö ILO:n omissa sosiaaliturvan ja kehityksen tavoitteissa keskitytään tärkeimpinä perusoikeuksiin. Perusoikeudet on sidottava osaksi taloudellista kehitystä.

- Lapsityövoiman käyttöä ei ILO yksinään poista, ei myöskään köyhyyttä, Tapiola totesi.

Hanskoja on kuitenkin Tapiolan mielestä turha lyödä tiskiin: suurimpia esteitä kohti hyvinvointia on uskon puute siitä, että mitään olisi mahdollista tehdä.

- Jos voidaan osoittaa kehityksen metodeja ja tuloksia, voidaan myös lujittaa uskoa muutoksen mahdollisuuteen, Tapiola sanoi.

Perusturvaa voi edistää myös vähemmän kehittyneissä maissa, kunhan toimii niissä rakenteissa ja sen kehitysvaiheen mukaan, mikä yhteiskunnassa on meillä. Paikallisyhteisöissä voidaan tehdä paljon ja sosiaaliturvaa lisätä asteittain myös järjestäytymättömissä, epävirallisissa talouksissa.

- Se voi tarkoittaa vaikka heimopäälliköiden mukaanottoa tai muuta kansalaisyhteiskunnan aktivointia, Tapiola muistutti.

Entistä parempia työpaikkoja voidaan luoda myös pienissä yhteisöissä edistämällä koulutusta, sijoituksia työvoimavaltaisille aloille ja esimerkiksi pientoiminnan rahoitustukea.

- J.K.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton liittohallitus: Valtionosuudet kohdennettava henkilöstölisäyksiin

Lisää henkilökuntaa kuntien sosiaali- ja terveydenhuoltoon kasvavilla valtionosuuksilla, vaati Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton hallitus Sosiaali- ja terveysturvan päivillä julkistamassaan kannanotossa. Keskusliitto pitää valtionosuuden korotusta välttämättömänä ehtona palvelujen turvaamiseksi asuinpaikasta riippumatta.

Valtiovarainministeriön esitys vuoden 2004 talousarvoksi sisältää korotuksen kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuksiin. Valtionosuutta korotetaan nykyisestä 28 %:sta lähes 31 %:iin. Kunnat saavat 380 miljoonaa euroa lisää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen turvaamiseen, mikäli korotusehdotus eduskunnassa hyväksytään. Lisäys on tarkoitettu sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen ja nykyisten henkilöstövajeiden korjaamiseen.

Keskusliiton mielestä kunnat ovat nyt suuressa vastuussa siitä, että uusilla voimavaroilla palkataan lisää henkilökuntaa sosiaali- ja terveyspalveluihin ja ehkäisevän työn kehittämiseen. Keskusliitto vetoaa kuntien päättäjiin, että kunnissa tehdään tietoisia valintoja siitä, mihin suuntaan oman kunnan ja seutukuntien sosiaali- ja terveyspalveluja yhdessä kehitetään. Lähtökohtana tulee olla kansalaisten tarpeet ja osallisuus valintojen määrittelyssä. Se luo sekä yksilö- että yhteisötasolla kestävästä hyvinvointia.

Tämän lisäksi valtion tasolla tulee pikaisesti käynnistää laajapohjainen valmistelu sosiaali- ja terveyspolitiikan tulevaisuudesta ja kansallisista ehdoista. Tämä on tarpeen jo pelkästään hyvinvointipalvelujen rahoituspuolelta.

Valmistelutyö toimii suomalaisen hyvinvointimallin tulevaisuuskonventina, jossa määritellään kansallisesti tärkeät sosiaaliturvan kehittämisen linjaukset. Siinä haetaan myös Suomen linjaukset ja asema globalisoituvan sosiaali- ja terveyspolitiikan kentällä.

Hyvinvointimalliamme ei saa uhrata Euroopan unionin kauppapolitiikalle

Keskusliitto on huolissaan siitä, että keskustelussa Euroopan unionin tulevaisuudesta sosiaali- ja terveyspolitiikkaan liittyvät asiat ovat jääneet vähäiselle huomiolle. Tulevassa peruskirjassa unionille annettava toimivalta sosiaali- ja terveyspolitiikassa ja erityisesti yleishyödyllisten palvelujen kilpailuttaminen ovat sosiaalipoliittisesti kriittinen kohta. Unionissa määritellään tulevan syksyn aikana, mitä palveluja unionin kilpailusäännöstö koskee ja mitä periaatteita kilpailuttamisessa noudatetaan.

Keskusliitto pitää välttämättömänä, että julkiset sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelut säilyvät kansallisessa toimivallassa. Sosiaali- ja terveyspalvelujen ja opetuksen tehtävä on taata kansalaisten tasa-arvo sekä sosiaalinen ja taloudellinen yhteenkuuluvuus. Hyvinvoinnin turvaamisessa on kyse ihmisistä ja heidän tarpeistaan, ei vapaasta kilpailusta ja kauppapolitiikasta. Kansalaisten näkökulmasta on välttämätöntä tehdä kansalliset linjaukset Euroopan unionin tulevaisuuden osalta siten, että hyvinvointimalliamme ei uhrata kauppapolitiikalle ja vapaalle kilpailulle, toteaa keskusliitto.

Laki sosiaalisista yrityksistä tärkeä avaus

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry pitää lakia sosiaalisista yrityksistä merkittävänä. Erityisen tärkeänä liitto pitää sitä, että lakiesityksessä määritellään selkeästi se, mitä sosiaalisilla yrityksillä Suomessa tarkoitetaan ja luodaan rekisteröintikäytäntö.

Lakiesityksen mukaan sosiaalinen yritystoiminta on tarkoitettu kahdelle kohderyhmälle: vajaakuntoisille ja pitkäaikaistyöttömille. Keskusliiton näkemyksen mukaan on tärkeää, että lain jatkovalmisteluissa huolehditaan siitä, että laki kohtelee eri vammaisryhmiä tasapuolisesti. Työkyvyttömyyseläkkeellä on huomattava joukko ihmisiä, mm. mielenterveyskuntoutujia, joilla on halua ja valmiuksia hakea työkokemusta ja kokeilla työssä jaksamistaan. Kohderyhmän uudelleentarkastelu on keskusliiton mielestä välttämätöntä.

Yksi suurimmista rakenteellisista esteistä vammaisten ja vajaakuntoisten rekrytoimisessa on viimeisen työnantajan eläkevastuu. Keskusliitto toistaa jäsenjärjestöinä olevien vammaisjärjestöjen pitkäaikaisen yhteisen vaatimuksen, että eläkevastuu on jaettava silloin, kun työnantaja palkkaa vammaisen henkilön.

Liiketoiminnan ja sosiaalisen yhdistäminen käytännössä on sosiaalisten yritysten kriittinen kohta. Keskusliitto esittää, että jatkovalmistelussa arvioitaisiin vielä sitä, onko mahdollista alentaa sosiaalisten yritysten arvonlisäveroa nykyisestä 22 %:sta ja sitä kautta kohtuullistaa tilannetta sosiaalisten yritysten kannalta. Mm. Italiassa sosiaalisten yritysten arvonlisäverosta on luovuttu kokonaan.

Lakiluonnoksessa todetaan, että sosiaalisilla yrityksillä tulisi olla normaalit yritystoiminnan periaatteet ja niiden tulee noudattaa voimassa olevia kilpailusäännöksiä. Tätä

lähtökohtaa keskusliitto pitää kriittisenä tekijänä sosiaalisten yritysten toiminnan ja kannattavuuden kannalta käytännössä. Mitkä mahdollisuudet sosiaalisilla yrityksillä on kilpailla, kun lähtötilanteena on, että kolmanneksen työntekijöistä tulee olla heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä, joiden kvalifikaatioissa ja työkyvyssä on väistämättä vajeita? Tämä heijastuu myös tuottavuuteen.

Keskusliitto ehdottaa, että jatkovalmistelussa arvioitaisiin uudelleen kilpailuttamiseen liittyviä kysymyksiä. Julkisia toimijoita voitaisiin tukea siihen, että ne tarjouspyyntöjä pyytäessään asettaisivat yhdeksi valintakriteeriksi vajaakuntoisten työllistämiseen liittyvät näkökohdat, jolloin käytännössä sosiaalisilla yrityksillä olisi mahdollisuus tulla valituksi.

Keskusliitto pitää tärkeänä sitä, että sosiaalisille yrityksille on tarjolla koulutusta ja asiantuntija-apua tarjoavia tukirakenteita sekä valtakunnallisesti että alueellisesti. Koulutus-, kirjanpito-, neuvonta- ja ohjauspalveluista on olemassa hyviä kokemuksia mm. eri järjestöjen työllistämiseen liittyvissä hankkeissa. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto on mm. omien Etappi-hankkeesta Oulun seudulla ja Kate-hankkeesta Pohjois-Karjalassa saatujen kokemusten perusteella omalta osaltaan valmis luomaan tarvittavia tukirakenteita yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Keskusliitto on valmis olemaan yhteistyössä myös toimintaan liittyvän tiedon tuottamiseksi. Keskusliitto piti tärkeänä sitä, että lain tultua voimaan sosiaalisten yritysten kehittämisen tueksi rakennetaan vankka arviointitutkimus sekä koko toiminnan rakentumisen että sosiaalisissa yrityksissä työskentelevien tilanteen näkökulmista.

Laki vakiinnuttaa

SOSIAALISTEN YRITYSTEN ASEMAN

Jopa 15 000 suomalaisella pitkäaikaisyöttömällä ja vajaakuntoisella lasketaan olevan pitkän päälle mahdollisuus työllistyä sosiaaliin yrityksiin. Jo seuraavien neljän vuoden aikana työttömyyskortistosta sosiaaliin yrityksiin arvioidaan siirtyvän 2000 - 3000 kohderyhmään kuuluvaa. Sosiaalisen yritystoiminnan toivotaan helpottavan paitsi näiden vaikeasti työllistyvien pääsyä työelämään, myös osaltaan purkavan rakennetyöttömyyden yhteiskunnallista ongelmaa.

- Aktivoiva työllistämispolitiikka ei välttämättä ole purrut noin 170 000 hengen rakennetyöttömyyteen niin kuin oli ajateltu, eikä tukityöllistäminen valitettavasti yksin useinkaan ole johtanut pysyvään työllistymiseen. Sosiaalisissa yrityksissä toivottavasti syntyy kohtalaisen paljon pysyviä työpaikkoja, jotka ehkä myös poikivat uusia työpaikkoja, muuta taloudellista toimintaa ja tietämystä, totesi johtaja **Matti Pukkio** työministeriöstä.

Pitkäaikaistyöttöminä on tilastoissa 70 000 henkilöä, mutta toistuvaistyöttömät mukaan laskettuina luku on sitäkin suurempi. Pelkästään sosiaalisella yritystoiminnalla ei tätä joukkoa työllistetä, eivätkä kaikki koskaan palaa työelämään.

- Sosiaalisten yritysten lisäksi tarvitaan myös muita keinoja, kuten esimerkiksi eläkepäätöksiä kortistossa väkisin roikkuttamisen sijaan, ns. Taipaleen mallin mukaisesti, Pukkio sanoi.

Ensi vuoden budjettiin on sosiaalisen yritystoiminnan

Tärkeitä yhteiskumppaneita sosiaalisen yritystoiminnan käynnistämiseksi ovat mm työvoima- ja elinkeinokeskukset sekä työvoimatoimistot, Matti Pukkio kertoi.

käynnistämistä varten kaavailtu 4,2 miljoonan euron erä projektirahoja.

- Lain valmistelun yhteydessä on lähdetty siitä, että tuen määrä sosiaalisen yrityksen työnantajalle on normaali työllistämistuki 80 prosentilla korotettuna eli noin 770 euroa kuukaudessa, Pukkio kertoi.

Lain valmisteluun kytkettiin myös työvoimapalvelulain muutos, joka antaisi mahdollisuuden myös nykyistä pitkäkestoisempiin työllistämistukiin sosiaalisessa yrityksessä. Työllistämistukea kaavaillaan pitkäaikaistyöttömille enintään 2 vuodeksi, vajaakuntoisille enintään 3 vuodeksi; erältä osin jopa pidempään.

Pukkion mukaan lakitekstiä ei ole panssaroitu paikoilleen, vaan tämän hallituskauden loppupuolella arvioidaan miten toimiva laki käytännössä on ollut.

- Jos se tämän alkuvaiheen jälkeen osoittautuu tarpeelliseksi, periaatteessa on mahdollista avata myös muuta lainsäädäntöä tai kokeilla lisäksi toisenlaisia tukia. Siihen ei kuitenkaan tässä vaiheessa haluttu ryhtyä, Pukkio totesi.

Jo voimassa olevaa lainsäädäntöä on haluttu muuttaa mahdollisimman vähän lakiehdotuksen kylkiäisinä, joten esimerkiksi yritystoiminnasta määrääviä lakeja ei ole lähdetty muuttamaan. Sosiaalisille yrityksille tarkoitettua tukea ei lakiehdotuksen mukaan voi saada verohelpotuksina eikä esimerkiksi suosituimmuusasemana julkisissa hankinnoissa, joka mahdollisuus Italiassa on käytössä. Ns. perinteisten yritysten "sisään" rakennettua vajaakuntoisia työllistävää toimintaa varten ei tukea myöskään voi saada.

Suopeaa palautetta

Suhtautuminen lakiluonnokseen on Pukkion mukaan ollut valtaosaltaan myönteistä. Kuntaliitto on suhtautunut kannustavasti, samoin SAK.

Sosiaali- ja terveysalan järjestöillä ja VATES:illa on ollut ratkaiseva rooli jo lakivalmistelun käynnistämiseksi.

Ehdotusta

Sosiaaliset yritykset ja niille tarjottavat tuet määritellään Suomessa ensi kertaa lailla, jos lakiehdotus hyväksytään eduskunnassa syksyllä. Lain on tarkoitus tulla voimaan ensi vuoden alussa.

on kiitelty muun muassa sen selkeyden vuoksi; organisaatio on jo valmiina, koska työvoimatoimistojen verkosto ja yhteispalvelupisteet ottavat sosiaalisten yritysten tukimenettelyn hoitaakseen, eikä muuhun lainsäädäntöön siis juuri koskettu. Myönteisenä on koettu myös se, että sosiaaliset yritykset eivät automaattisesti sulje pois muita tukimuotoja.

Soraääniä on kuulunut muun muassa investointitukien vähäisyydestä. Pukkio toivookin, että esimerkiksi Finnvera ja muut rahoittajat suhtautuisivat myönteisesti sosiaalisten yritysten luototuksiin. Edellä mainittua projektitukea sosiaalisen yrityksen käynnistys- ja investointikuluihin on tietyin edellytyksin mahdollista saada.

Työministeriö järjestää aiheesta koulutusta ja tiedotusta muun muassa työvoima- ja elinkeinokeskuksissa sekä työvoimatoimistoissa.

J.K.

MUUTEN KUIN MIKÄ TAHANSA YRITYS

Lakiehdotuksessa sosiaalisen yrityksen määritelmään kuuluu, että sen työntekijöistä vähintään 30 prosenttia on vaikeasti työllistyviä vajaakuntoisia tai pitkäaikaistyöttömiä. Yrityksen tulee kuitenkin täyttää avoimilla markkinoilla toimivan yrityksen tunto-merkit ja sosiaalisille yrityksille tarkoitettua tuella korvataan vain työntekijöiden alemmasta suorituskyvystä seuraava heikompi kilpailuasema. Työntekijöillä on työsopimus ja työehtosopimuksen mukainen palkka.

Työministeriöön perustetaan rekisteri sosiaalisen yrityksen tunnusmerkit täyttävistä yrityksistä. Vain rekisterissä olevat yritykset saavat käyttää nimeä sosiaalinen yritys. Sosiaalisella yrityksellä olisi mahdollisuus saada projektitukena kehittämisrahaa yrityksen perustamis- ja vakiinnuttamiskuluihin.

Suomessa toimii tällä hetkellä muutama sosiaalisen yrityksen tunto-merkit täyttävä yritys. Sosiaalisia yhteisöjä, jotka tarjoavat kuntouttavaa työtoimintaa, on huomattavasti enemmän.

REVES-verkosto edistää YHTEISÖTALOUTTA

Vuonna 1997 perustettu eurooppalainen kaupunkien, alueiden ja yhteisötalouden verkosto on viime vuosina kasvanut merkittävästi. Ensimmäisinä vuosina varsinkin italialaisten innostus on ollut poikkeuksellista ja he ovatkin enemmistönä laajassa verkostossa. Verkoston alkuvuosista lähtien paikallinen kehittäminen, työllisyys, uudet hyvinvointipalvelut ja yrittäjyys – erityisesti sosiaalinen yrittäjyys – ovat olleet avainaloja verkoston toimijoille. Nykyään yhteiskuntaan integroiminen ja sosiaalinen vastuu ovat pääteemoja.

REVES-verkoston historia alkaa kesällä vuonna 1997 kun REVES-sopimusta työstettiin Reggio Calabriassa, Italiassa. Euroopan työ- ja sosiaaliosuuskuntien sekä sosiaalisten yritysten liiton CECOP:in pääsihteeri **Rainer Schlüter**, Reggio Calabrian kaupunginhallituksen puheenjohtaja sekä Ruotsin Östersundin pormestari **Jens Nilsson** pistivät silloin verkoston käyntiin. Lokakuussa sopimus virallisesti allekirjoitettiin Östersundin kaupungintalossa.

Kokkolan kaupunki ja Osuuskunta Naisten Talo Kokkolasta allekirjoittivat ensimmäisten joukossa sopimuksen ja ovat sen jälkeen olleet aktiivisesti mukana kehittämässä verkostoa. Verkostoon, joka nykyään virallisesti on eurooppalainen yhdistys, voi jäseneksi hakeutua alue, kaupunki tai yhteisötalouden toimija erikseen. Jäsenyyden erityispiirteenä kuitenkin on, että säilyttääkseen jäsenyytensä sekä julkisella sektorilla että yhteisötaloudella on oltava kumppani verkostossa; molempien tulee olla edustettuina. Niinpä esimerkiksi Vaasan kaupunki sai kumppanikseen työsaatiö Jupiterin liittyessään maaliskuussa jäseneksi.

Tunnettuus tukee vaikuttavuutta

REVES-verkoston pääasiallisena tehtävänä on edistää yhteisötaloutta Euroopassa, kansallisella ja paikallisella tasolla. Tavoitetta toteutetaan järjestämällä seminaareja, koulutuksia ja ennen kaikkea käynnistämällä eurooppalaisia projekteja, jonka avulla verkosto on saanut näkyvyyttä sekä kehittynyt sekä myös tullut tunnetuksi Euroopassa. Verkosto raportoi eurooppalaisen yhteisötalouden

tilasta komissiolle.

Verkosto on toteuttanut useita mielenkiintoisia projekteja, joista ehkä vaikuttavin on ollut ”Third System and Employment” rahoituksen turvin toteutunut ”Municipal Welfare” projekti. Siihen osallistui viisi maata, Kokkola ja Osuuskunta Naisten Talo edustivat Suomea. Projektissa kartoitettiin yhteisötalouden tila kullakin paikkakunnalla, esiteltiin joka alueelta viisi yhteisötalouden toimintaa ja nostettiin esille useita hyviä käytäntöjä joita vertailtiin ja esiteltiin eri tilaisuuksissa. Tutkimuksen teki ranskalainen CRIDA tutkimuslaitos **Jean-Louis Lavillen** johdolla.

Kokkolan esimerkeistä – Sokojan kylätalo r.y., Ventuskartano r.y., palvelukoti Pettersborg r.y., Osuuskunta Naisten Talo ja Englantilainen lastentarha r.y. – Sokojan kylätaloa pidettiin merkittävänä esimerkkinä yhteisötalouden kehittämisen kannalta. Siinä korostui sekä asukkaiden oma-aloitteisuus, kaupungin valmius pitkälle menevälle yhteistyöhön että ennen kaikkea mielenkiintoinen hallintomalli, jossa kaupunki omistaa osan kiinteistöstä mutta kyläläisillä on äänenemmistö yhteisessä yhtiössä. Sokojan kylätalo esitettiin esimerkkinä suomalaisesta yhteisötaloudessa Euroopan unionin Alueiden

REVES-verkoston puheenjohtaja Giovanni Pensabene ja pääsihteeri Luigi Martignetti kuuntelivat Kokkolassa järjestetyssä Sosiaalitalouden keinoilla syrjäytymistä vastaan -seminaarissa puheiden tulkkausta.

Kuva: Pirjo Tiippana

komitean raportissa ja kannanotossa.

REVES-verkoston puheenjohtajana toimii **Giovanni Pensabene** Italiasta, varapuheenjohtajina mm **Margita Lukkari-***nen* Kokkolasta. Verkoston pääsihteerinä toimii **Luigi Martignetti** Italiasta. Verkoston pääpaikka on Brysselissä.

Margita Lukkari-
REVES-verkoston varapuheenjohtaja

Lisätietoja: www.revesnetwork.net

SOSIAALITALOUS KIINNITTYY LÄHIYHTEISÖÖNSÄ

Myös Suomeen on vakiintumassa Euroopassa laajasti käytössä oleva termi sosiaali- tai yhteisötalous. Sillä tarkoitetaan yleisesti ottaen yhdistysten, säätöiden, keskinäisten yhtiöiden tai osuuskuntien harjoittamaa taloudellista toimintaa.

Sosiaalitaloudelle tunnusomaista on voittoa tavoittelemattomuus ja yhteisöllisyys. Usein sosiaalitalous vastaa lähiyhteisön erityistarpeisiin ja esimerkiksi tuottaa sellaisia palveluja, joita muuten ei olisi tarjolla.

Suomessa käytössä oleva nimitys kolmas sektori sivuaa sosiaalitalous-termiä, mutta painottuu vähemmän taloudelliseen toimintaan.

Millaiseksi muodostuu hyvinvointipolitiikan ja kauppapolitiikan suhde?

Sosiaali- ja terveyspalveluita ei voi rinnastaa tavarakauppaan, totesi Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton toiminnanjohtaja Riitta Särkelä. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta ja suuri valiokunta kuulivat kansalaisjärjestöjen edustajien näkökulmia maailmankaupan ja etenkin palvelujen mahdollisesta vapauttamisesta kilpailulle.

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta ja suuri valiokunta järjestivät elokuun puolivälissä asiantuntijakuulemisen maailman kauppajärjestön, WTO:n neuvottelutilanteesta. Oli ilahduttavaa, että asia kokosi eduskunnan auditorion täydeltä eri kansalaisjärjestöjen edustajia tuomaan omia näkökantojaan evästyksiksi suomalaisten kantojen muotoilulle.

Hyvinvointipolitiikan ja kauppapolitiikan suhde nousi keskeisimmäksi keskusteluteemaksi. Yhteinen huoli suurelle osalle kansalaisjärjestöjä oli se, että maailmankauppaa koskevat päätökset voivat pitkälle aikavälillä vaikuttaa ratkaisevasti hyvinvointimallimme, jollei kansallinen tahtomme ole selkeä. Eduskunnan kanta keskeisten hyvinvointipalvelujen pitämisestä poissa kauppapolitiikan piiristä on ollut hyvinvointiyhteiskunnallemme tärkeä. Säilyykö tämä kansallinen tahto myös sitten, kun EU:n perussopimus on uudistettu vai alistetaanko hyvinvointimallimme unionin yhteiselle kauppapolitiikalle?

Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat perusoikeuksia, ei kauppatarvaa Suomen hyvinvointimallin periaatteen mukaisesti kansalaisten hyvinvointia turvaavat palvelut ovat julkisen vallan, valtion ja kuntien, vastuulla. Ne tuotetaan usein eri tahojen yhteistyönä ja siinä ovat merkittävällä tavalla mukana myös kansalaisjärjestöt, erityisesti sosiaali- ja terveysalan järjestöt, voittoa tavoittelemattomina toimijoina. Järjestöt tuottavat tällä hetkellä 17 % sosiaalialan ja 4 % terveysalan palveluista. Usein toiminta pohjautuu ostopalvelusopimuksiin kuntien ja järjestöjen välillä.

Oleellisena lähtökohtana hyvinvointimallissamme on palvelujen ja sosiaaliturvan kuuluminen kaikille kansalaisille asuinpaikasta riippumatta. Sosiaaliset perusoikeudet, oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin ja perustoimeentulon turvaan ovat saaneet myös perustuslain suojan. Mallimme poikkeaa tässä oleellisesti markkina- ja vakuutusperusteisista järjestelmistä, joita toteutetaan suuressa osassa Eurooppaa. Eri tutkimusten kautta on kiistatta osoitettavissa, että Suomessa on pystytty nykyisellä hyvinvointimallilla, sen pulmista huolimatta, merkittävällä tavalla ehkäisemään laajamittaista köyhyyttä ja syrjäytymistä. Se on turvannut kansalaisten itsenäistä selviytymistä, lisännyt yhteiskunnallista kiinteyttä ja tasa-arvoa. Sitä kautta on luotu edellytyksiä myös taloudelliselle kasvulle. Toimivat ja kattavat sosiaali- ja terveyspalvelut sekä sosiaaliturva ovat Suomen hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn oleellisia kulmakiviä ja investointeja tulevaisuuteen.

Asiantuntijakuulemisessa Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto korosti sitä, että on välttämätöntä rajata sosiaali- ja terveyspalvelut, koulutuspalvelut ja kulttuuripalvelut palvelusektorin liberalisointivelvoitteiden ulkopuolelle WTO-neuvotteluissa. Neuvotteluissa on varmistettava, että palveluiden avaaminen yksityisen sektorin kansainväliselle kilpailulle ei pääse nakertamaan peruuttamattomalla tavalla hyvinvointiyhteiskuntamme perusteita ja sitä kautta ala kasvattaa hyvinvointieroja ja eriarvoisuutta. On varmistettava, etteivät yhteiskunnan peruspalvelut, niiden tuottamistavasta riippumatta, tule uhratuksi kauppapolitiikalle ja vapaalle kilpailulle. Keskusliiton puheenvuorossa todettiin, että kansalaisten laajasti hyväksymät hyvinvointipolitiikan tavoitteet eivät voi olla alisteisia kauppapolitiikan ja taloudellisen kilpailukyvyn tavoitteille.

Keskusliiton kannanotossa todettiin myös, että ostopalvelut tulee pitää sitoumuksista vapaana silloin, kun ne tuottavat julkisen vastuulle kuuluvia palveluja ja tukea. Tämä on oleellinen asia sosiaali- ja terveysjärjestöjen tuottamien palveluiden kannalta. Monille erityispalveluita tarvitseville kansalaisille

sosiaali- ja terveysjärjestöjen tuottamat laadukkaat palvelut ovat välttämättömiä ja ainoita, joiden avulla voidaan ottaa huomioon heidän erityistarpeensa ja turvata mahdollisimman itsenäinen selviytyminen. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen tuottamissa palveluissa oleellista on usein se, että ne on kehitetty yhteistyössä käyttäjien kanssa niihin tuen aukkokohtiin, joihin palvelujärjestelmä ei muuten ole pystynyt vastaamaan. Lisäksi sosiaali- ja terveysjärjestöjen tuottamiin palveluihin kytkeytyy usein erityispiirteenä vertaistuki. Ellei tätä muisteta, vaarannetaan merkittävällä tavalla monien haavoittuvassa asemassa olevien kansalaisten hyvinvointi ja selviytyminen. Lisäksi lyhytnäköinen kilpailuttaminen ja kustannussäästöjen hakeminen voivat rikkoa tuen jatkuvuutta ja palvelukokonaisuuksia sekä tuottaa pitkällä aikavälillä huomattavia lisäkustannuksia. Jo nykyiset sisämarkkinasäännökset ja tiukka hankintalakimme ovat tuottaneet pulmia.

Lähtökohdaksi inhimillisesti kestävä kehityksen vahvistaminen

Kehitysyhteistyön palvelukeskuksen Kepan kauppapoliittisessa linjauksessa todettiin, että se haluaa vaikuttaa demokraattisen, koherentin ja köyhyyttä vähentävän kansainvälisen kauppapolitiikan syntymiseen. Kauppajärjestelmän tulisi perustua kehitysnäkökulmaan ja tukea YK:n periaatteita ja sopimuksia ympäristöstä, ihmisoikeuksista ja sosiaalisesta kehityksestä. Kepa muistutti omassa kannanotossaan, että EU ja Suomi ovat kehityskaupoliittisissa linjauksissaan sitoutuneet eri politiikanlohkojen väliseen johdonmukaisuuteen. Se tarkoittaa sitä, että muiden alojen politiikat eivät saa heikentää kehityspoliittisia tavoitteita. Yhdeksi tärkeimmistä kysymyksistä nostettiin se, missä määrin ja missä olosuhteissa vapaa kauppa tukee köyhyyttä vähentävää taloudellista kasvua. Kansainvälistä kauppapolitiikkaa ei pitäisi arvioida sen perusteella, miten se pystyy maksimoimaan tavaroiden ja palveluiden volyymin, vaan nykyistä kauppajärjestelmää sekä siihen ehdotettuja muutoksia pitäisi arvioida sen perusteella, maksimoiko se jäsenmaissa

Yhtäällä "Palveluiden avaaminen kilpailulle nakertaa hyvinvointiyhteiskunnan perustaa" toisaalla "palvelut ovat vientituote, joiden potentiaalia ei ole riittävästi hyödynnetty"

ihmisoikeuksien edistämistä, inhimillistä kehitystä ja köyhyyden vähentämistä.

Voitontavoittelun ja terveyden ristiriita

Erikoistutkija **Meri Koivusalo** Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesista nosti omassa puheenvuorossaan tarkasteluun lääkkeiden saatavuuden sekä tekijän- ja teollisoikeuksien kaupasta määräävän kansainvälisen TRIPS-sopimuksen. Hän totesi, että mikäli halutaan varautua tulevaisuuteen ja lääkkeiden hintojen sekä terveydenhuoltokustannusten alentamistarpeeseen, ei TRIPS-sopimukseen, pakkolisensiointiin ja vientiin liittyviä kysymyksiä voida pitää vain kehitysmaita koskevana asiana. Pienten maiden ja pienten sairausryhmien kannalta lääkkeiden oma tuotanto ei ole mahdollista. Koivusalon mukaan on tärkeää, ettei pakkolisensioinnin vientioikeuksia rajoiteta vain köyhimmille maille tai rajata vain tiettyihin tautiryhmiin. Jos näin tehdään, se perustuu yritysten etuihin ja voi pitkällä aikavälillä nostaa lääkekustannuksia myös teollistuneissa maissa. Hän totesi, että viime kädessä kysymys on olennaisesti hyvinvointipolitiikan eduista ja tavoitteista suhteessa kansainvälisten lääketeollisuuden etuihin ja voitontavoitteluun.

Koivusalo muistutti myös, että eduskunnan tulisi kriittisesti tarkastella myös muiden EU:n politiikanlohkojen vaikutuksia hyvinvointipalveluihin. Tulisikin tarkastella millaisia vaihtoehtoja EU-politiikassa edistetään yleishyödyllisten palveluiden osalta sekä osana sisämarkkinapolitiikkaa. Sosiaali- ja terveyspolitiikan kannalta kilpailuttaminen julkisissa hankinnoissa ja yleishyödyllisissä palveluissa aiheuttaa jo nyt monia käytännön ongelmia.

Yritystoiminnan edut kolikon toinen puoli

Keskustelu ei toki ollut vain samanmielisten puhetta. Keskuskauppakamarin edustaja **Marja-Liisa Peltola** totesi puheenvuorossaan, että tavoitteena tulee olla mahdollisimman yhdenmukaisten sääntöjen luominen kolmelle suurelle neuvottelukokonaisuudelle eli tavaroiden, palveluiden ja maataloustuotteiden

kaupalle. Hän korosti, että palveluneuvotteluissa EU:lla on paljon voitettavaa ja on tärkeää, että sen palvelu-yritykset pystyvät käytännössä toimimaan sääntösten harmonisoinnin avulla luodussa toimintaympäristössä ja hyötymään siitä. Peltola tähdensi, että palvelualoja tulee vapauttaa edelleen ja kaupan esteitä poistaa, koska palvelu-yrityksillä on tarve kansainväliseen laajentumiseen. Julkisten tavara- ja palveluhankintojen tehokkaampi avaaminen ja kaupan helpottaminen tulee hänen mukaansa olla tavoitteina. Hyvin samoilla linjoilla olivat myös Palvelutyöntajat, jotka korostivat kaupan esteiden vähentämistä, vientiedellytysten luomista sekä hyvinvointipalveluiden kilpailuttamisen tärkeyttä. Hyvinvointipalvelut ovat myös vientituote, jonka potentiaalia ei ole vielä riittävästi käytetty hyväksi, Palvelutyöntäjistä muistutettiin.

Jatkossakin jäsenvaltioiden toimivallassa

Keskustelussa oltiin suurimmaksi osaksi yhtä mieltä siitä, että WTO-prosessi on kytkettävä EU:n peruskirjan uudistamiseen liittyvään keskusteluun ja unionin tulevaan toimivaltaan liittyviin kysymyksiin. Paitsi että eduskunnan tulisi omissa EU:n peruskirjaa koskevissa linjauksissaan varmistaa, että keskeiset hyvinvointipalvelut saadaan pidettyä kauppapoliittisista sitoumuksista vapaana myös tulevaisuudessa, osa asiantuntijoista ehdotti jopa, että WTO-prosessiin liittyvät neuvottelut on keskeytettävä siksi aikaa, kunnes on selvää, mikä EU:n toimivalta tulee perussopimuksen uudistamisen jälkeen olemaan.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton näkemyksen mukaan on huolestuttavaa, että keskustelussa EU:n tulevaisuudesta sosiaali- ja terveyspolitiikkaan liittyvät asiat ovat jääneet vähälle huomiolle. Peruskirjassa unionille annettavat valtuudet ovat sosiaalipoliittisesti erittäin kriittinen kohta. EU:hun liittymisen yhteydessä lähtökohtana oli, että sosiaali- ja terveyspalvelut, sosiaaliturva ja koulutus ovat kansalliseen toimivaltaan kuuluvia asioita. Tämä lähtökohta on välttämätön edelleenkin eikä se saa tulla uhatuksi sitä kautta, että EU:n nykyinen toimivalta kauppapolitiikassa laajenisi

kattamaan myös palvelut kokonaisuudessaan, mihin konventin ehdotus antaa mahdollisuuden. Kauppapoliittisten intressien voimistuminen voi helposti johtaa siihen, että yhteinen kauppapolitiikka voi nousta hyvinvointipolitiikkaa ohjaavaksi sen omien tavoitteiden sijaan. On muistettava, että komission tiedonannossa "Vihreä kirja yleishyödyllisistä palveluista" ns. yleishyödyllisiin palveluihin luetaan myös sosiaali- ja terveys- ja koulutuspalvelut.

Näin ollen Suomen linjaukset sosiaali- ja terveyspolitiikasta ja koulutuspolitiikasta ovat ristiriidassa konventin EU:n yhteiseen kauppapolitiikkaan liittyvien ehdotusten kanssa. WTO-neuvotteluja ajatellen tässä on riskinä, että EU:n komission aikaisempi linjaus koulutus-, sosiaali- ja terveys- sekä kulttuuripalveluista voi pitkällä aikavälillä muuttua. Jos ja kun EU:n toimivaltaa laajennetaan konventin ehdottamalla tavalla, näillä alueilla ei puhuta enää jaetusta toimivallasta eikä yksimielisyyden vaatimusta enää ole. Määräenemmistöpäätöksiä tehtäessä ei ole mitään takuita siitä, että muut EU:n jäsenmaat ymmärtäisivät hyvinvointimallimme erityisyyden. Yhteistä käsitteistöä ja riittävää ymmärrystä eri malleja kohtaan ei ole tälläkään hetkellä.

Keskusliitto pitää välttämättömänä, että EU:n perustuslaillisessa sopimuksessa unionin toimivalta tulevaisuudessakin rajataan niin, että hyvinvointipalvelujen, erityisesti sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelujen järjestämistavat ja sosiaaliturva ovat kunkin jäsenvaltion päätettävissä. Tätä lähtökohtaa ei saa murtaa EU:n yhteiseen kauppapolitiikkaan liittyvien sitoumusten kautta. Tähän jännitteeseen kohtaan on ehdottomasti saatava muutos hallitusten välisen konferenssin aikana.

Julkisten hyvinvointipalvelujemme ensisijainen tehtävä on kansalaisten hyvinvoinnin, osaamisen ja itsenäisen toimintakyvyn, ei kilpailukyvyn lisääminen. Ihmisten tarpeet ja hyvinvointiin liittyvät kysymykset eivät saa jäädä toissijaisiksi silloin, kun valmistellaan kansallisia linjauksia EU:n neuvottelupöytiin ja myös EU:n valtuuksia suhteessa WTO-prosessiin.

*Riitta Särkelä, toiminnanjohtaja,
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto*

Sitoutuminen syrjimättömyyteen on VAMMAISTEN VUODEN TOIVOTTU TULOS

Vammaisten vuoden aikana on nostettu esiin etenkin niitä ongelmakohtia, jotka sitkeästi haittaavat vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksien toteutumista.

- Suuri osa vammaisista on yhä työelämän ulkopuolella, oikeus liikkumiseen jää usein toteutumatta ja myös asenteissa on vielä parantamisen varaa, listaa Valtakunnallisen vammaisneuvoston pääsihteeri **Sari Loijas**.

Asenteet ja mielikuvat siitä, mitä vammaiset tarvitsevat tai eivät tarvitse tai millaista on heidän elämänsä, haittaavat vammaisten itsenäistä osallistumista yhteiskuntaan usein enemmän kuin vammaisuus sinänsä.

- Näitä asenteita ja mielikuvia on myös vammaisilla itsellään. Aina ei tunnisteta syrjintää: pidetään itsestään selvänä sitä, että vammaisen ihmisen liikkuminen tai vaikkapa kouluttautuminen on hankalaa, Loijas muistutti.

Miten parannusta käytännössä tapahtuu Vammaisten vuoden ansiosta, on kiinni vammaisjärjestöjen ja virkamieskunnan sitoutumisesta vammaisten ihmisten aseman parantamiseen.

- Täytyy pohtia miten vuoden aikana kerättyjä hyviä käytäntöjä viedään eteenpäin. Mikään ei kuitenkaan muutu hetkessä, vaan muutokset edellyttävät sitoutumista ja sitkeää vaikuttamistyötä. Muuten Vammaisten vuosi jää vain yhdeksi teemavuodeksi muiden teemavuosien joukkoon, Loijas totesi.

Vammaisneuvostot koolle

Valtakunnalliset vammaisneuvostopäivät kokoavat Helsinkiin koolle kunnallisia vammaisneuvostoja päivittämään tietoaan ajankohtaisista asioista ja vaihtamaan kuulumisia.

- Päivien tärkeää antia on yhdessäolo ja tiedon sekä kokemusten vaihto. Kuulimme myös mielellämme siitä, mitä kunnalliset vammaisneuvostot odottavat meiltä, Loijas kertoi.

Euroopan unionin julistamassa Vammaisten vuodessa on väliaikakatsauksen aika. Vuosi on tuonut näkyvyyttä ja vammaisten asiat ovat olleet tavanomaista enemmän julkisuudessa esillä, mutta esimerkiksi ihmisoikeuskysymyksissä on vielä paljon tehtävää niin Suomessa kuin muuallakin EU:ssa. Ihmisoikeudet ovat myös Valtakunnallisten vammaisneuvostopäivien teemana.

Sari Loijas tuli Valtakunnallisen vammaisneuvoston pääsihteeriksi *Kalle Könkkölän* jälkeen. Könkkölä siirtyi toiminnanjohtajaksi Kynnys ry:hyn.

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivan Valtakunnallisen vammaisneuvoston työlliställä ajankohtaista on muun muassa hallitusohjelman toteutumisen seuraaminen ja siihen vaikuttaminen.

- Hallitusohjelmassa tärkeitä asioita ovat kehitysvammalain ja vammaispalvelulain yhteensovittaminen, vammaispoliittinen selonteko ja avusta-

japalvelut. Lisäksi ajankohtaisia ovat itsenäisen asumisen mahdollistaminen ja työllistymisasiat, Loijas luetteli.

Enemmän tukea työllistymiselle

Lain sosiaalisesta yritystoiminnasta toivotaan helpottavan vammaisten työllistymistä.

- Hyvä, että kehitetään uusia työllistymismahdollisuuksia myös vajaakuntoisille. Saattaa kuitenkin helposti käydä niin, että sosiaalisiin yrityksiin työllistyy enemmän vaikeasti työllistyviä pitkäaikaistyöttömiä kuin vammaisia, Loijas totesi.

Vammaisen työllistäminen vaatii työnantajalta joskus lisäinvestointeja työvälineisiin ja -tiloihin.

- Kaikki vammaiset eivät työllisty ilman tukitoimenpiteitä. Lisäksi sosiaaliset yritykset eivät tuo helpotusta vaikeasti vammaisten työllistymiseen, Loijas sanoi.

Vaikeasti vammaiset ovat usein eläkkeellä, eivätkä siis näy työvoimahallinnon rekistereissä. Siten he ovat työllistymisen tukitoimien ulkopuolella. Kansaneläkkeen voi työllistymisen ajaksi jättää lepäämään, mutta toimenpide ei sinänsä oikeuta henkilöä hyödyntämään työllistämisen tukitoimia.

Loijas pitäisi hyvänä lisänä työllistymiselle, jos pitkäkestoiset työllistymisen erityiset tukitoimet voisivat kohdistua myös muihin kuin sosiaalisiin yrityksiin.

- Ylipäänsä kannatan enemmän työnantajien kannustusta kuin kiintiötyöllistämistä. Jos on halua ja tahtoa, nykyistä suurempi osa vammaisista voidaan varmasti työllistää siten, ettei välttämättä tarvita yhteiskunnan muita tukia, Loijas pohti.

J.K.

Itä-Suomen hyvinvoinnin TEKIJÖITÄ JA MENESTYSTEKIJÖITÄ

Muuttoliike, väestön vanheneminen ja korkea työttömyys ajavat hyvinvointipalvelut ahdinkoon Pohjois-Karjalassa, mikäli jatketaan vanhoilla eväillä. Riittävien peruspalveluiden tarjoaminen ja väestön hyvinvoinnin tukeminen vaativat pikaisesti koulutus- ja yhteistyöratkaisuja, mutta eivät kuitenkaan ole mahdoton haaste. Sosiaalineuvos Elli Aaltonen esittää neljä ideaa.

Sosiaalineuvos Elli Aaltonen pitää tärkeänä, että teknologian käyttö sosiaali- ja terveyspalveluissa lähtee asiakkaan tarpeista.

HYVINVOINNIN jokainen määrittää eri lailla, omasta tilanteestaan lähtöisin. Useimmiten sen kuitenkin ajatellaan koostuvan toimeentulon takaavasta työstä, hyvästä elinympäristöstä ja asumisolosta, lähipalveluista sekä ihmisen omatoimista selviytymistä tukevasta sosiaalisesta verkostosta. Perustuslaissa säädetään, että jokaiselle kansalaiselle on turvattava riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Toteutuuko tämä?

Hyvinvointierot maan sisällä ovat kasvaneet. Perussyinä ovat muuttoliike ja työttömyys. Muuttoliike kasvaa edelleen, eikä se näytä enää olevan suhdannekysymys, vaan pikemminkin rakennevaihe, joka kestää pidempään ja joka vaikuttaa pysyvästi Itä-Suomen kolmen maakunnan hyvinvointiin. Muuttotappiokunnissa hoito- ja hoivapalvelujen tarve kasvaa, mutta samalla heikentyvät taloudelliset edellytykset palvelujen järjestämiseen ja hoitoalan henkilökunnasta on pian pula.

Työttömät ovat sairaampia kuin työssäkäyvät. Juuri pitkäaikainen työttömyys johtaa syrjäytymiseen ja vakaviin taloudellisiin ja sosiaalisiin ongelmiin. Lähi-vuosina osaavan työvoiman niukkuus

korostuu, kun suuret ikäluokat siirtyvät pois työelämästä. Uhkana on, että samanaikaisesti kun työnantajilla on vaikeuksia saada Itä-Suomeen työvoimaa, työttömyys pysyy edelleen korkeana.

Huono-osaisuusindeksi on Pohjois-Karjalassa 140, kun maan keskiarvo on 100. Vastaavasti sairastavuusindeksi on meillä 130. Muita Itä-Suomelle merkittäviä alueellista hyvinvointia vähentäviä tekijöitä on korkea huoltosuhde eli yhtä työssä käyvää kohti on enemmän huollettavia kuin maassa keskimäärin, kuten esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen tämän vuoden tiedoista käy ilmi.

Myös köyhien määrä on Itä-Suomesa maan keskiarvoa korkeampi, kun köyhyysrajan allittaneiden osuus maassa keskimäärin on 11 prosenttia väestöstä. Köyhyysrajaksi on EU:ssa määritelty 60 prosenttia kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen mediaanista. Itä-Suomen tilannetta helpottavat kotitalouksien saamat tulonsiirrot, jotka alentavat köyhyysastetta noin 30 prosenttia. Voi vain kuvitella paljonko Itä-Suomessa olisi köyhiä, jollei suomalainen tulonsiirtojärjestelmä tasaisi tuloeroja noinkin paljon.

Lähes kolmasosa sosiaalimenoista liittyy vanhuuteen ja sosiaaliturvan isona haasteena onkin pidetty väestön vanhenemista. On todennäköistä, että van-

hustenhuoltosuhde kasvaa Itä-Suomessa vielä nykyisestään. Tämä johtaa tietysti eläkekulujen, terveydenhuoltomenojen ja vanhustenhuollon palvelujen menojen kasvuun.

Neljä vastausta haasteisiin

Itä-Suomessa hyvinvointierojen kaventaminen vaatii erityisesti huono-osaisimpien väestöryhmien yhteiskunnallisen aseman paranemista, terveyttä edistävien elintapojen tukemista ja toimia osaavan henkilökunnan saamiseksi terveys- ja sosiaalipalveluihin. Pääasiallisia keinoja hyvinvoinnin tavoitteisiin pääsemiseksi on mielestäni neljä.

Ensinnäkin, julkisten ja yksityisten toimijoiden sekä järjestöjen välille tarvitaan hyvä yhteistyö ja työnjako. Siinä kaikille riittää kyllä tehtävää. Sosiaali- ja terveysjärjestöille on usein mahdollista vastata julkista sektoria nopeammin sairauden, vamman, työttömyyden, päihdeongelman, muun kriisin tai sosiaalisen ongelman synnyttämään hätään. Oma-apuryhmät, tuki- ja kriisipalvelut ovat tästä hyvä esimerkki. Julkisen sektorin ja järjestöjen kasvava yhteistyöalue on hyvinvoinnin edistäminen ja terveyden ylläpitäminen.

Kunnat ovat lisänneet palvelujen ostoa yksityisiltä markkinoilta. Väestön ikääntyessä ostopaineet oletettavasti vain jatkuvat ja tarvitaan lisää vanhusten ja vammaisten tehostettuja asumispalveluja sekä palvelusetelin voimaantullessa, kotihoitopalveluja. Palvelujen ulkoistamisessa on kuitenkin parantamisen varaa. Kuntien tarjouspyynnöt ovat huonosti valmisteltuja ja kokonaistaloudellisuuden käsite unohtuu; tarjouspyynnössä tulisi määrittää myös tietyt laatu- ja sisältökriteerit. Muutoin hankitaan halvinta palvelua, joka ei välttämättä tarjoa

Tarjouspyynnössä tulisi määrittää myös tietyt laatu- ja sisältökriteerit. Muutoin hankitaan halvinta palvelua, joka ei välttämättä tarjoa asiakkaille pitkäjänteistä palvelusuojaa.

asiakkaille pitkäjänteistä palvelusuojaa. Yritykset saattavat herkästi arvioida väärin riskinottokykynsä, eivät muista huolehtia asukkaan yksityisyydestä tai henkilöstön osaamisen tasosta, jotka kuitenkin ovat yksityisenkin palvelun keskeisimmät laatutekijät.

Toiseksi, terveyttä ja hyvinvointia pitää edistää – ajoissa. Syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja estämiseksi tarvitaan yhteispalveluja ja moniammatillisen yhteistyön lisäämistä sosiaali- ja terveysviranomaisten, työvoimatoimistojen

Muuttoliikkeen vähentämiseksi kannattaisi tarjota koulutus- ja työllistämisvaihtoehtoa omasta maakunnasta riittävän ajoissa ennen julkisen sektorin työvoimapulaa.

ja Kelan sekä järjestöjen välillä. Nuorten hyvinvoinnin tukeminen, kansalaisten oman terveystietämisen tiedostaminen sekä ikääntyneiden toimintakyvyn parantaminen ovat tärkeimmät hyvinvoinnin edistämistyön alueet. Terveys 2015 -toimeenpanossa painotetaan erityisesti paikallistason työtä, joka on jäänyt vielä liian vähäiseksi koko Itä-Suomessa.

Kolmanneksi, henkilökunnan osaaminen ja saatavuus pitää varmistaa. Joka kolmas sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöistä on Itä-Suomessa seuraavan kymmenen vuoden aikana jäämässä eläkkeelle. 2000-luvun haaste on paikallisen ja alueellisen hyvinvointiosaamisen vahvistaminen ja hyödyntäminen. Täällä tarvitaan riittävästi maakunnallisesti tuotettua toisen asteen, ammattikorkeakoulun ja yliopistotason hyvinvointiosaamista ja riittävää omavaraisuutta perus-, täydennys tai erikoistumiskoulutuksen suhteen. Nyt tarvitaan esimerkiksi terveydenedistämisen asiantuntijoita kuntien käyttöön, teknologian toteuttajia ja soveltajia puhumattakaan sosiaalityön ja lääkärin viroista, jatkossa myös terveydenhoitajien viroista.

En voi kuin ihmetellä, että tätä koulutustarvetta ajoittain kummastellaan ja epäillään. Kun meillä jo nyt on pula edellä mainituista ammattikunnista ja niiden erikoisosaajista, miten kuvittelemme pärjäävämmä esimerkiksi

Pohjois-Karjalassa seuraavan 10 vuoden eläköitymisvaiheen aikana? Muuttoliikkeen vähentämiseksi kannattaisi tarjota koulutus- ja työllistämisvaihtoehtoa omasta maakunnasta riittävän ajoissa ennen julkisen sektorin työvoimapulaa.

Neljänneksi, on oleellista miten palvelut tuotetaan: sen pitäisi tapahtua tuottavuutta ja teknologiaa lisäämällä. Tulevaisuudessa Itä-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon haasteet ovat vanhusväestön tarvitsemien palvelujen lisäksi mielenterveyteen, psykososiaaliseen oireiluun ja päihteiden käyttöön liittyvissä palveluissa. Kunnat ovat ryhtyneet keskittämään erityisosaamista vaativia palveluja seutu- tai aluepohjaisiksi. Mielienkiintoinen kysymys meillä on miten hyvinvoinnin tuottamisesta tehdään tuottavampaa. Yksi resepti siihen lienee teknologian lisääminen ja uusien yhteisten toimintamallien löytäminen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että koulu- ja työvoimahallinnon välille. Tällaiset toimintamallit kiinnittyvät terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen, varhaiseen puuttumiseen ja kuntalaisten oman hyvinvoinnin ylläpitoon kannustamiseen.

Herkästi ajatellaan edelleen, että ”sosiaaliset” ja ”tekniset” ovat jotenkin toistensa vastakohtia. Käyttäjä useimmiten arvioi, onko teknologia myös sosiaalista: tällä kriteerillä teknologinen innovaatio otetaan käyttöön tai hylätään. Meidän ammattilaisten on kyettävä tekemään sama valikointi. Ei ole samantekevää, onko asukkaan huoneessa kamera, vaikka se takaisikin saman turvallisuuden kuin työntekijän välitön läsnäolo. Tekniikan mahdollisuudet tulisikin luoda sosiaali- ja terveydenhuollossa käyttäjäystävällisyydestä käsin. Tällaiseen esimerkiksi Pohjois-Karjalalla on hyvä mahdollisuus. Ajatellaanpa vain, millaisia sosiaalitekniikan läpimurtoja olemme tehneet itsenäisen asumisen projektien, sairaalan ja perusterveydenhuollon yhteisen tekniikan, videokonsultoinnin, kuurojen asiointipalvelujen, kehitysvammaisten itsenäisen asumisen, apuvälinetutannon, esteettömyysratkaisujen tai tiedonvälityksen ja internetin käyttöönoton alueilla.

Elli Aaltonen

Sosiaalineuvos, Itä-Suomen lääninhallitus, sosiaali- ja terveystosasto

Kirjoittaja on myös Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton liittohallituksen puheenjohtaja.

Uusi kansalaiskysely meneillään

POHJOISKARJALAISTEN HYVINVOINTIA JA PALVELUITA TUTKITAAN

Yli 5 000 pohjoiskarjalaista on saanut kotiinsa kyselylomakkeen, jossa tiedustellaan heidän mielenpitoitaan hyvinvoinnista ja palveluista omalla alueellaan.

Tutkimus on jatkoa Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton kansalaiskyselyiden ja hyvinvointianalyysien sarjalle ja pohjautuu osittain aiempiin kyselyihin (mm. Itä-Uusimaa 2002-2003, Itä-Helsinki 2001-2002, Pohjois-Karjala 1998).

Keskusliitto on viime vuosikymmenen puolivälistä lähtien toteuttanut erityyppisiä seudullisia hyvinvointianalyyskejä, joilla on pyritty rakentamaan monipuolista ja ajankohtaista kuvaa hyvinvoinnista, erityisesti kansalaisten näkökulmasta. Analyysit ovat väline alueellisen hyvinvointipolitiikan arviointiin ja toimivat kehittämistyön lähtökohtina.

Kyselyn ja tutkimuksen toteuttaa Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Tutkimuksen rahoittajina ovat keskusliitto, Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry, Joensuun Seudun Kehittämisyhtiö (JOSEK oy) ja sosiaali- ja terveysturvan ministeriö. Tutkimus valmistuu joulukuussa 2003.

Lisätietoja:

Tutkijat Aki Siltaniemi,

puh. (09) 7747 2290

ja Anne Eronen, puh. (09) 7747 2206, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto

EQUAL tavoittelee syrjimätöntä työelämää

Yhteisöaloite EQUALin tavoitteena on löytää uusia keinoja ja ratkaisumalleja syrjäytymisen, syrjinnän ja epätasa-arvon ehkäisemiseksi ja poistamiseksi työmarkkinoilla. Toimintaa rahoittaa EU:n alainen Euroopan sosiaalirahasto (ESR). Maassamme toteu-

tetaan parhaillaan 37:ää EQUAL-hanketta.

Lisätietoja hankkeista työministeriön hankesivuilta: www.esr.fi ja keväällä 2003 valmistuneesta katsauksesta "Matkalla tasa-arvon ja kumppanuuden Eurooppaan EQUAL – yhteisöaloite 2000-2006".

Joensuun seudun EQUAL-hanke 2002- 2005

Joensuun seudun EQUAL-hankkeen tavoitteena on aktivoivan ja sosiaalisen työllistämisen mallin ja osaamisen kehittäminen. Mallia rakennetaan koulutuksen ja tutkimuksen avulla. Hankkeessa kehitetään esimerkiksi hyviä käytäntöjä ja verkostoitumisen kautta voidaan olla mukana myös kehittämässä palvelujärjestelmää syrjäytymistä ehkäisevässä työssä edelleen.

Hankkeen aikana rakennetaan uusia työmuotoja ja pyritään yhdistämään myös arjen tuki- ja työllistymismuotoja uudella tavalla työelämässä. Eräs tärkeä tavoite on elämänhallinnan kohentuminen ja valtaistuminen (empowerment) asiakasryhmissä. Hankkeen osaprojekteissa kerätty tieto, koulutus ja jatkuva arviointi avaavat mahdollisuuden vastata nopeasti muuttuviin tarpeisiin ja tilanteisiin.

Hankkeen toiminta-alue ulottuu yli kunta- ja maakuntarajojen ja yhteistyötä tehdään myös kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Hanke on ns. sateenvarjohanke, jossa Joensuun kaupunki on välittäjäorganisaatio; se hallinnoi ja koordinoi sekä on osittain myös varsinaisten toimintojen toteuttaja. Joensuun kaupungin lisäksi kehittämiskumppaneina ovat Joensuun yliopisto, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto sekä Joensuun seudun Työvoimatoimisto.

Hankkeen arvioinnista lisää Sosiaali- ja terveysviestin numerossa 4/2003, Elina Lehmuskosken artikkelissa "Jatkuva arviointi eduksi kehittämishankkeissa", s. 27.

Yhteinen koulutus- ja kehittämisrakenne pitää toimijat ajan tasalla

Valtamuuntaja on yksi viidestä Joensuun seudun EQUAL-hankkeen osaprojektista. Koulutus- ja kehittämisrakenne tarjoaa hankkeen osaprojekteille ja muille toimijoille uutta tietoa hankkeen teemoihin liittyvistä tutkimuksista, toteutetuista ja meneillään olevista kehittämishankkeista, mahdollisuuden kouluttautua ja saada konsultaatiotukea kehittämis- ja projektityöhön sekä verkostoitua muiden osaprojektien ja toimijoiden kanssa. Kokonaisuus suunnitellaan ja toteutetaan tiiviissä yhteistyössä hankkeeseen osallistuvien kanssa; heidän esittämiensä koulutus- ja kehittämistarpeiden sekä arvioinnista saadun palautteen pohjalta.

Valtamuuntajan tehtäväksi on muotoutunut osaltaan tukea hankekokonaisuutta: se voi tuottaa sisältöjä, tukea hankkeen osaprojektien liittymistä kokonaisuuteen sekä tätä kautta kokonaisuuden johtamista. Keskinäistä vuoropuhelua tuetaan tarjoamalla muun muassa materiaaleja, menetelmiä, koulutus- ja kehittämisrakenne sekä välineitä hankekokonaisuuden käyttöön. Tarvittaessa koulutusjaksojen välillä tarjotaan konsultaatiotukea, annetaan palautetta sekä tuetaan hankkeen arviointia ja arviointitiedon käyttöä koko prosessin aikana.

Koulutus- ja kehittämisrakenne toteutuksesta vastaa Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Käytännössä koulutus – asiantuntijaseminaarit, osaprojektien työpajatyöskentely, yksin ja ryhmässä tehtävät välitehtävät sekä konsultaatioiden muodostama koulutus- ja kehittämisrakenne – toteutetaan kymmenen kaksipäiväisen seminaari-, koulutus- ja kehittämispäivän sarjana vuosina 2002 - 2005. Myös Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton ja sen yhteistyötahojen hankkeet ja

toimintamuodot kuten Jyväskylän ja Oulun kumppanuustoiminta, Joensuun kansalaistalon ja Kotikartanon areenoiden toimintamallit, hyvät käytännöt ja monipuolisen kehittämistyön tulokset, voidaan kehittämisrakenteen avulla liittää osaksi osaprojektien tietovarastoa.

Tähän mennessä Valtamuuntajasalla esillä olleita aiheita on ollut muun muassa tarve yhteiselle kielelle. Keskeisille käsitteille on hyvä löytää yhteinen merkitys; mitä kullekin tarkoittavat kumppanuus, voimaantuminen, verkostoituminen, projektityö ja kehittäminen prosessina, hyvät käytännöt ja mallit, arvioinnin toteutus ja suunnittelu, itsearviointi, huono-osaisuus, aktiivinen työ- ja sosiaalipolitiikka... Tulossa olevia teemoja ovat muun muassa sosiaalinen yrittäjyys, uusi tietoteknologia ja sen tarjoamat mahdollisuudet, monikulttuurisuus ja sosiaalinen pääoma.

Leea Paija

Valtamuuntaja -jakso huhtikuussa jäsensi yhteisiä tavoitteita.

Joensuun seudun EQUAL
Sirkkalantie 13 tsto 2
80100 JOENSUU
equal@jns.fi, faksi: 013 267 5029
http://kansalaistalo.jns.fi/equal

Projektipäällikkö Arja Pöntinen-Heinonen
puh. 013 267 5026, gsm. 050 563 5036
arja.pontinen-heinonen@jns.fi

BEHMO/Aktiiviset Työtähäkevat ry:
Kierrätystoiminnan johtaja Kaija Nuutinen
uusiotori@kolumbus.fi
puh. 013 220 603 tai 044 503 8033
Uusiotori, Latolankatu 17, 80160
Joensuu

TIME OUT/Joensuun kaupunki, perus-
palveluvirasto:
Sosiaalityöntekijä Elina Turunen
elina.turunen@jns.fi
puh. 050 348 1330
Perhekeskus
Noljakantie 17 B, 80130 Joensuu

VALTAMUUNTAJA/Sosiaali- ja ter-
veysturvan keskusliitto ry:
Kehittämispäällikkö Leea Pajja
leea.pajja@stkl.fi
puh. 09 7747 2242 tai 050 552 0791
Kotkankatu 9, 00510 Helsinki

MAAMUUNTAJA/Pohjois-Karjalan
Sosiaaliturvayhdistys ry:
Kehittämispäällikkö Elina Pajula
elina.pajula@pelu.jns.fi
p. 050 558 7460
Niskakatu 21, 80100 Joensuu

Aluekehittäjä Katja Hämäläinen-
Puhakka
katjahp@kolmassektori.net
p. 050 540 1929
Kansalaistalo, Kauppakatu 32,
80100 Joensuu

Aluekehittäjä Katja Pyykkö
katja.pyykko@kolmassektori.net
puh. 050 378 8525
Mönninkatu 21, 81700 Lieksa

TUTKIMUS JA ARVIOINTI/Joensuun
yliopisto, KTL:
Tutkija Elina Lehmuskoski
elina.lehmuskoski@joensuu.fi
puh. 013 251 4681 tai 050 366 0653
Joensuun yliopisto/KTL,
PL 111, 80101 Joensuu

Pelkkä taloudellinen tuki ei kannata pitkälle

Behmo-projektin kohderyhmänä ovat pitkäaikaistyöttömät ja vapautuvat vangit. Projektiohjaajien ja yhteistyötahojen yhteisenä tavoitteena on tukea projektiin osallistujia pyrkimyksessä täysivaltaisiksi toimijoiksi ja vaikuttajiksi yhteiskunnassa. Työskentelyn lähtökohtana ovat osallistujien omat tarpeet ja tavoitteet.

Vuoden käynnissä olleen projektin aikana on yhdeksän kaikkiaan kolmesatakymmenestä haastattelussa käyneestä allekirjoittanut projektissa vaadittavan ns. yhteistoimintasopimuksen.

Olipa kyse sitten päihdeiden käytön lopettamisesta tai rikoskierteen katkaisemisesta, projektiin osallistuvalla tarvitaan tahtoa muutokseen ja halu tehdä työtä tasapainoisen tulevaisuuden rakentamiseksi. Ongelmien ratkaisemiseen pyrkivän verkoston tärkeimpiä yhteistyötahoja ovat päihde- ja mielen-terveystyön ammattilaiset, työvoima- ja sosiaaliviranomaiset sekä vankilasta vapautuvien kohdalla Pyhäselän vankilan virkailijat.

Päihderiippuvuuksien lisäksi suuri ongelma projektiin osallistujilla on asunnottomuus. Aikaisempi, muita häiritsevä asumishistoria rästivuo krineen vaikeuttaa usein uuden asunnon löytämistä. Monen osallistujan kohdalla paras asumismuoto olisikin valvottu, kuntoutus- ja tukiasumispalveluja tarjoava asumisyksikkö, jossa voisi tuen avulla uudestaan opetella mahdollisesti unohtuneita arkielämässä selviytymisen taitoja.

Projektista on sen toiminta-aikana irtautunut neljä osallistujaa. Kolme uutta alkuhaastattelua on parhaillaan

meneillään.

Yhteistyö alkuun
riittävän aikaisin

Projektiin osallistuvan **Jarin** kanssa yhteistyö alkoi lokakuussa 2002, kun hän vielä oli vankilassa. Jarin mielestä projektin ohjaajan antama henkinen tuki on erittäin tärkeää. Myös yhteiskunnan antamaa taloudellista tukea Jari pitää tärkeänä, mutta on sitä mieltä, että jos elämänmuutos pohjautuu vain taloudellisen tuen varaan, se ei kannata pitkälle.

Jarin mukaan ohjaajan tuki ja kannustus myös käytännön asioiden järjestelyissä ja virastokäynneissä on ollut hyväksi, koska vankilasta vapauduttua on ollut paljon asioita selvitettävänä; kaikista ei yksin asioidessa olisi ollut tietoaakaan. Hyvänä ja myönteisenä asiana Jari on kokenut myös sen, että projektissa ei vähennetä osallistujan vastuuta tämän omasta elämästä.

Jari toivoisi projektilta vielä lisäksi virkistystoimintaa, kuten esimerkiksi retkiä. Myös lähipiirin ja perheen tukemisen hän näkee tärkeänä.

Jari on tällä hetkellä työtön työnhakija ja menossa työvoimatoimiston ohjaamana terveydentilan kartoitukseen. Jarin, projektin ohjaajan ja työvoimaneuvojan kanssa on yhdessä selvitetty aikaisempaa työhistoriaa, osaamista ja mielenkiinnon kohteita. Terveystilan kartoituksen sekä mahdollisten lisätutkimusten jälkeen suunnitellaan yhdessä mahdollisuuksia työelämään palaamiseksi.

Kaija Nuutinen

Tori-iltoja ja kesäistä toimintaa Lieksassa

Yhdistysten ja projektien järjestämä ohjelma ja myyjäiset tavoittivat lieksalaiset kesätorilla.

Eri yhdistykset, projektit ja yksityiset kansalaiset järjestivät yhteistyössä kesän ajan tori-iltoja Lieksan keskustan torilla ja Mähkön Heikkilän kentällä. Myös Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen hallinnoima Maamuuntaja-projekti oli mukana suunnittelemassa ja organisoimassa toritoimintaa. Tori-iltoja järjestettiin yhteensä seitsemän; monet vapaaehtoiset tahot olivat järjestämässä erilaista ohjelmaa ja monet varasivat oman myyntipöydän – yhteistyöllä

saatiin tori tapahtumia täyteen! Tarjolla oli erilaisia kilpailuja saappaanheitosta onnenpyörään sekä musiikkia. Säätkin suosivat torilla olijoihin.

Maamuuntaja-projekti oli suunnittelemassa myös Kulman talon kesän toimintaa. Kolme yhdistystä järjesti talolla majoituspalveluja. Majoituskäytössä oli kahdeksan huonetta, joissa oli yhteensä 13 vuodetta. Kulttuurikahvilatoimintaa järjestettiin Kulman talossa sijaitsevassa Lieksan Taidetoimintakeskuksessa Vasikiviikon ajan.

Katja Pyykkö

Nuorten pysäytyshoidossa tarvitaan kaikkia asianosaisia

TIME OUT -hanke rakentaa ns. pysäytyshoitoa vaikeuksiin joutuneille nuorille. Sen kansainvälisiä yhteistyökumppaneita ovat Luxemburg ja Irlanti. Kumppanit ovat tavanneet toisensa opintovierailuilla (study visit) ja tutustuneet toistensa työtapoihin.

Luxemburgin edustajat kävivät Joensuussa toukokuun lopussa ja kommentoivat toimintojamme ja palvelujamme. Suurin ihmetyksen aihe vieraille oli eri toimijoiden yhteistyö. Luxemburgissa toiminnan lähtökohta on erilainen, sillä järjestöt hakevat rahoitusta suoraan ministeriöstä eikä siellä ole samanlaista kunnallista järjestelmää kuin Suomessa. Ehkä juuri tästä syystä järjestöjen ja muiden toimijoiden välinen yhteistyö on jäänyt melko tuntemattomaksi. Tunnistammekohan täällä aina itse sen

yhteistyön voiman, jonka ulkopuolelta tulevat näkevät?

Yhteistyötä TIME OUT:ssa on tehty eri viranomaisten, kolmannen sektorin, muiden hankkeiden ja vanhempien kanssa. Yhteistyöllä tavoitellaan sekä uusia ratkaisuvaihtoehtoja että toimivien verkostojen luomista: voimavaroja ei yksittäisellä toimijalla ole riittävästi.

Vanhemmuus on voimavara

TIME OUT:ssa myös nuorten vanhemmat ovat lähteneet uudella tavalla ja uusista lähtökohdista mukaan yhteistyöhön, sillä hankkeen toimintamalliin ei esimerkiksi kuulu rahallisen tuen myöntäminen tai huostaanoton vahvistaminen.

Vanhempien tarjoamaa voimavaraa on hyödynnetty muun muassa vanhempainryhmässä. Siinä on mukana vanhempia, joiden oma nuori on ollut TIME OUT:issa. Ryhmä tarjoaa vertaistukea vanhemmille, joiden nuorten kasvussa on sosiaalisia ongelmia.

Vanhemmat ovat ottaneet ryhmän innolla vastaan ja kokeneet jo ensimmäisen tapaamisen jälkeen saaneensa voimavaroja arjen tilanteissa. Vanhemmat ovat kokeneet ryhmän myös tavoittavan heidät uudella tavalla vanhempina.

Elina Turunen ja Arja Pöntinen-Heinonen

*Lisätietoa vanhempien ryhmästä:
Elina Turunen puh. 050 348 13 30,
elina.turunen@jns.fi*

Treenaaminen ei ole kerrastosta kiinni

Maamuuntaja-projekti tukee matalankynnyksen kuntosalitoimintaa Joensuussa.

Joensuun seudun Equal-hankkeen osaprojekti Maamuuntaja kehittää asuinaluotoimintaa ruohonjuuritasolta käsin viidellä eri asuinalueella Joensuussa. Projektin tavoitteena on mahdollistaa asuinalueiden asukastupien toiminta sekä

kehittää niistä alueiden matalankynnyksen kohtaamispaikkoja. Asuinaluotoimintaa kehitetään asukkaiden tarpeista lähtöisin, tukemalla asukkaiden omaa aloitteellisuutta ja osallisuutta niin toimintojen suunnittelussa, toteuttamisessa kuin arvioinnissakin. Projektia hallinnoi Pohjois-Karjalan sosiaaliturvayhdistys.

Yhtenä toimintamuotona ja kohtaa-

misaikkana Utran kaupunginosassa tuetaan matalankynnyksen kuntosalitoimintaa. Kaupunginosassa on aloittanut toimintansa ei-kaupalliselta pohjalta toimiva, kaikenikäisille avoin kuntosali. Aloite toimintaan tuli asukkailta. Osallistumiskynnyksen mataluus näkyy mm siinä, että salin käytöstä ei peritä maksua, siellä ei katsota treenivaatteiden vuosikertaa eikä treenaajan vartalon mallia. Tavoitteena on luoda alueen asukkaille vaihtoehtoista, elämisen laatua lisäävää toimintaa ja mahdollisuus kuntoiluharrastukseen myös heille, joille se ei esimerkiksi taloudellisen tilanteen vuoksi olisi mahdollista. Naiset ovat äskettäin saaneet salille oman vuoronsa.

Salille on palkattu kaksi sali-isäntää, jotka ovat vastanneet salin käytännön toiminnasta – niin sen rakentamisesta, laitteiden hankinnoista kuin kävijöiden opastamisestakin. Sali-isännät ovat itse muotoilleet työnkuvansa toimintavaiheen mukaan ja he voivat kehittää työtään toiminnan edetessä. Salin toimintaa tukevat useat eri liikeyritykset, muutamat järjestöt, Joensuun kaupunki sekä alueen vapaaehtoistoimijat.

Katja Hämäläinen-Puhakka

Kuntosalin isäntä Aarne Turunen ja emäntä Pirjo Hattunen voivat itse kehittää toimenkuvaansa kuntosalitoiminnan tarpeiden mukaan.

VERKOSTOJEN JOHTAMISEN TAITO

Olennaista osaamiskeskustyössä on saada eri tahot yhä aidosti innostumaan sosiaalialan kehittämisestä, vaikka perustyön arjessa selviytyminen saattaisi monesti sekä työntekijöistä että johdosta tuntua aivan riittävältä tavoitteelta. On myös tärkeää päästä tuumasta toimeen: löytää vuoropuhelussa ne konkreettiset kehittämistavoitteet, joihin tähdätään, sekä tarkoituksenmukaiset toimintaresurssit ja keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Kehittämistyössä on tärkeää tavoittaa tutkivan oppimisen ote, johon on parhaimmillaan sisäänrakennettuna toivon ja innostuksen näköala. Myös työssä jaksamista voi lisätä työotteita ja -menetelmiä uudistamalla.

Yhä vieläkin sosiaalialan kehittämistyön resurssit – niin Itä-Suomessa kuin muualla maassa – tarkoittavat pääasiassa vain lyhyehköjä projektipätkiä. Jatkossa toivottavasti niiden tilalle tulee yhä useammassa tapauksessa pitkäjänteinen seutukuntien ym. tahojen yhteispanostus, eikä valtion avustuksiakaan kunnissa varmaan vieroksuttaisi. Tältä osin uskon ratkaisevia, vaikka pieniäkin, muutoksia saatavan aikaan aivan lähivuosina. Mittava ”projekteihin pihkaantumisen vaihe” alkaa jo olla ohi, riittävän moni kehittämistä työstävä on ilmeisesti kokenut

Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (ISO) aloitti alan itäsuomalaisen kehittämisverkostojen kokoamisen EU-hankkeena vuoden 2001 alussa. Jo seuraavana vuonna toiminta sai puitelain voiman ja taloudelliseksi tuekseen pysyvän, osittaisen valtionavustuksen. Keskuksessa työskentelee vakinaisesti neljä yksikön johtajaa, sihteeriassistentti ja kokonaisuudesta vastaava johtaja sekä muutamia määräaikaikaisesti palkattuja projektipäälliköitä. Toimialue kattaa Kainuun, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon ja Etelä-Savon kunnat. Toimipisteet löytyvät Kajaanista, Joensuusta, Kuopiosta ja Mikkelistä. Erilaisissa ISO:n kehittämistyöryhmissä toimii tällä hetkellä jo lähes kolmesataa alan asiantuntijaa.

Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksessa tavoitellaan tietotaitoa paitsi sosiaalialan kehittämisestä myös monipuolisten verkostojen yhdistämisestä ja johtamisesta.

hankkeiden virtaa ja hallinnoinnin monimuotoisuutta väsymykseen asti. Joissakin kunnissa on jo nähtävillä lupaavia merkkejä pitkäjänteisen ja määräaikaisen kehittämistyön suhteen tasapainottumisesta. Esimerkiksi tutkija-sosiaalityöntekijöiden vakanssit ovat alalle todella tervetulleita.

Luovaa jännitettä, rauhallisia resursseja

Verkostoja ja niiden johtamista tutkinut **Reija Linnamaa** on todennut, että ns. luovan jännitteen tila saa ihmiset usein etsimään aikaisempaa parempia toimintamalleja ja ratkaisuja. Luovalla jännitteellä tarkoitetaan kehittämislle olennaista tilaa, jolle on ominaista kiihtymys, epävarmuus tulevien tapahtumien ja toimintojen seuraamuksista. Tuolloin ovat yhtä aikaa läsnä toisilleen vastakkaiset tai riittävän erilaiset voimat, jotka kyseenalaistavat vallitsevat ajattelutavat ja toimintamallit. Sosiaalialan asiakkaiden moninaiset avuntarpeet ja koko alan vetovoimaisuuden vahvistamisen haasteet osaltaan pitänevät Itä-Suomessakin kehittäjät helposti luovan jännitteen tilassa tulevaisuudessakin – toki edellyttäen, että näköpiirissä on myös kohtuullisesti ”rauhallisia” resursseja ratkaisujen hakemiseen.

Parhaimmillaan luovan jännitteen seurauksena syntyy ennen kokemattomia ja myönteisellä tavalla omaperäisiä tuotteita, palveluja, prosesseja, ajatuksia ja toimintamalleja. Kehittämisen tielle johtava luova jännite olisi joskus tarkoituksellisesti synnyttäväkin, vaikka sitten verkostoja johtamalla. Kehittämisverkostoja olisi osattava johtaa mm. liikkumalla harmonian ja konfliktien välisessä tilassa. Käytännössä olisi jotenkin kyettävä tuloksellisesti – siis kehittävästi – tasapainoilemaan monenlaisten keskenään kilpailevien intressipiirien ristiaallokossa. Saattaa kuulostaa monimutkaiselta, mutta vakuutan, että käytännössä tätä yrittäneille idea avautuu vuorenvarmasti. Mitään mahdollista

hyvää ei saisi työn tuoksinassa tukahduttaa, vaikka keskenään erilaisia näkökantoja sakeanaan oleva kehittämisilmapiiri jossakin vaiheessa muistuttaisi lähinnä ankondan kuristusotetta.

Yksi keskeinen keino toimivan kehittäjäverkoston aikaansaamisessa on verkostojen johtaminen, jossa on olennaista erityisesti verkostojen muutos- ja kehittämisprosessien johtaminen. Sen tavoitteena tulisi olla sosiaalialan asiantuntemuksen ja osaamisen vahvistuminen, ei niinkään perinteisessä merkityksessä hallinnointi. Verkostojen johtamisessa pyrkimys olisi kai ennen muuta saada mukaan uusia toimijoita ja aktivoimaan verkostossa jo olevien toimijoiden osallistumista, etsiä keinoja erilaisten tulkintojen lähentämiseksi, luoda uusia toimintatapoja ja suunnata toimintaa kohti päämäärien etsintää. Verkostojen toimivuuden kannalta siihen kuuluvien keskinäinen luottamus on avainasia, ilman sitä ei voida kovin kummoisesti edetä. Luottamus puolestaan rakentuu vähitellen, pikkuhiljaa yhteistä työn arkea, mieltä askarruttavia huolenaiheita ja lupaavia ratkaisumalleja käytännössä jakaen.

Verkostomaisessa toiminnassa olisi ilmeisen eduksi olla itsensä peliin pistävä, yhteistyöhakuinen, eri toimijoiden tavoitteet ja sitoutumisen syyt ymmärtävä ja huomioon ottava, perustaa kilpailukykyisyys osaamisen varaan ja etsiä verkostosuhteita toisten osaavien toimijoiden kanssa. Maakuntarajat ja monet muutkin rajat käytännössä ylittävä verkostotyö on jännittävä laji. Siellä tulevat vastaan kulttuurit, tarinat ja monet muutkin erilaiset elementit – eivät kai kiusallaan haitaksi, mutta vähintäänkin pientä ponnistusta vaativiksi haasteiksi.

Hiljattain edesmennyt Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskusten johtaja **Velipekka Ryttyläinen** kannusti vielä sairastuneeltaankin osaamiskeskusten johtajia jatkamaan taistelua pitkäjänteisen sosiaalialan kehittämistyön puolesta nyt, kun osaamiskeskusjärjestelmä on saatu aikaiseksi. ISO:n johtajuudesta pian äitiyslomalle jäädessäni kannustan koko osaamiskeskusverkostoa ennen muuta jatkamaan

maltillista taiteilua: luovaa, mutta systemaattista ja tuloksellista tasapainoilua eri tahojen kanssa joskus ristiriitaisenakin näyttäytyvällä sosiaalialan kehittämisaralla. Auttaminen on taatusti palkitseva lahja, sen kehittämiseksi kannattaa joukkueena ponnistella.

*Tarja Kauppila,
johtaja, Itä-Suomen sosiaalialan
osaamiskeskus*

Lähteitä ja lisälukemista:

Linnamaa, R. 2001. Verkostojen utopia ja arki. Luento Terve-Sos -tapahtuma/ Harava -yhteistyöryhmän kokous 29.5.2001, Kuopio.

Linnamaa, R. & Sotara, M. 2000. Verkostojen utopia ja arki: Tutkimus Etelä-Pohjanmaan kehittäjäverkostosta. Tampereen yliopisto, Alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö. Sente-julkaisu 7/2000.

Sotara, M. Linnamaa, R. 1999. Johtajuus kaupunkiseudun kehittämisessä: Verkostojen johtamisen osa-alueet, huomion kohteet ja elementit [Leadership in promotion of urban development]. Teoksessa Sotara, M. (toim.) Kaupunkiseutujen kilpailukyky ja johtaminen tietoyhteiskunnassa. Suomen kuntaliitto, Acta-sarja 106. Helsinki.

Kumppanuutta tarvitaan myös kansalaisten tietoyhteiskuntatyössä

Joukko Pohjois-Karjalan maakunnan alueella toimivia tietoyhteiskunta-toimijoita on päättänyt "kumppanuuden aiesopimuksen" laatimisesta. Sopimuksella tavoitellaan kansalaislähtöisen ja sektorirajat ylittävän tietoyhteiskuntakehityksen vahvistamista Pohjois-Karjalassa. Kimpassa kehittämisellä haetaan synergiaetua paikallisten tietoyhteiskuntatoimijoiden verkosto- ja kehittämissyhteistyöhön. Yhteistyön keskeisiä teemoja ovat hankkeiden välisen tiedonkulun edistäminen, päällekkäisyyksien välttäminen sekä eri hankkeiden kehittämistyön tulosten leviäminen koko verkoston käyttöön. Tällä hetkellä kumppanuussopimukseen osallistuvat Itä-Suomen lääninhallituksen Joensuun alueellinen palveluyksikkö, Pohjois-Karjalan Aikuisopiston Kiteen yksikkö, Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry sekä Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Sopimusta voidaan myöhemmin täydentää myös muilla toimijoilla.

Pohjois-Karjalassa kansalaislähtöistä tietoyhteiskuntaa kehitetään useissa erilaisissa ja eri toimialoilla toimivissa hankkeissa. Oppiva Keski-Karjala, Outokumpu ja Polvijärvi -hanke ylläpitää kansalaisverkkoa, joka välittää sähköisessä muodossa tietoa paikallispalveluista. Hankkeen aikana paikalliset tietoverkkokouluttajat opettavat helpotajuisesti tietotekniikan hyötykäyttöä kaikenikäisille ja -tasoisille tietokoneen käyttäjille. Pohjoiskarjalaisen Alueverkko-hanke suunnittelee ja toteuttaa käyttäjälähtöistä julkisen hallinnon verkkopalvelukokonaisuutta, jonka taustayhteisöinä on neljä valtionhallinnon keskeistä viranomaisesta. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry:n Kansalainen, tietoyhteiskunta ja hyvinvointi eli Kathy -projekti puolestaan tarjoaa koulutusta, opastusta ja mikrotukea kansalaisille, ryhmille ja järjestöille.

Hankkeiden välille on syntynyt monenlaista innovatiivista yhteistyötä, jota halutaan edelleen jatkaa ja tiivistää. Hankkeiden välistä vuoropuhelua tiivistetään yhteisten neuvottelukokousten avulla ja mahdollisuuksien mukaan pyritään myös yhteiseen tiedottamiseen.

*Marjut Arola, kehittäjä
Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry
KATHY-projekti*

Lauri Impivaara Kathy-projektista ja Olli Turpeinen Pohjoiskarjalaisen Alueverkko-hankkeesta ovat mukana toteuttamassa pohjoiskarjalaisille suunnattua asiakaslähtöistä verkkopalvelua.

VERKOSTOITUMINEN JA TUKIPALVELUT vapauttavat yhdistyksen perustehtävänsä

Joensuunseudun omaishoitajien yhdistys tarjoaa omaishoitajille tietoa, tukea ja mahdollisuuden välillä irrottautua hoitotyöstä. Yhdistys puolestaan käyttää Katell -projektin taloushallinto- ja työllistämispalveluja, jotka antavat vapauden keskittyä perustehtävään; omaishoidon tukemiseen ja kehittämiseen.

Suomessa arvioidaan olevan yli kolmesataatauhatta omaishoitajaa, jotka päivästä päivään kotona hoitavat ikääntynyttä, sairasta tai vammaista perheenjäsentään tai läheistään. Omaishoidon merkitys ja tarve kasvavat tulevaisuudessa vanhusväestön ikääntymisen myötä. Edelleen monet vaikeissakin hoitotilanteissa elävät omaishoitajat kuitenkin jäävät vaille virallista, kuntakohtaista omaishoidontukea. Omaishoittoon kaivataankin kipeästi uusia toimivia, työtä tukevia palvelumalleja ja tukimuotoja.

Hetken unohtus arjesta

Joensuunseudun Omaishoitajat ja Läheiset ry kehittää projektien avulla omaishoittoon uusia tukimalleja ja hakee verkostoitumisella ja yhteistyöllä uudenlaista vaikuttavuutta toimintaansa.

”Omaishoitajat joutuvat usein toimitaan vaativissa hoitotilanteissa, joihin heillä ei ole riittävää koulutusta”, projektiohjaaja **Ani-Elina Heikkinen** kertoo. Omaishoitajat tarvitsevat tukea ja tietoa läheistä kohdanneesta sairaudesta, roolistaan omaishoitajana ja erilaisten avustusten hakemisesta. Yhdistys tukee omaishoitajien jaksamista arjessa järjestämällä mahdollisuuksia vertaistukeen: se järjestää retkiä ja jäseniltoja, joiden tarkoituksena on virkistytymisen ohella saattaa samassa tilanteessa olevia omaishoitajia yhteen.

”Monelle omaishoitajalle nämä retket ovat ainoa hengähdystauko hoitotyöstä. Tärkeintä on silloin hetken unohtus arjesta vaikkapa mukavan yhdessäolon tai musiikin merkeissä”, Heikkinen kertoo.

Pysyviä tukimuotoja kehitetään Omaishoitajien jaksamisen tukeminen ja

syryjytymisen ehkäiseminen -projektin avulla. Näistä yksi on projektin aikana käynnistynyt omaishoitajien kotimiestoiminta. Kotimiestoiminta tarkoittaa eiammatillisen henkilön kotona antamaa apua ja vapautusta omaishoitotyöstä. Kotimiestoimintaan yhdistys työllistää yhdistelmätuella 3 – 5 työntekijää. Kotimiespalvelu on saanut omaishoitajilta hyvän vastaanoton ja kysyntää on ollut enemmän kuin palvelua mahdollista tarjota. Projektista saadut kokemukset ovat osoittaneet, että omaishoitajien vapaaehtoisen työn tukemista on syytä jatkaa.

Omaishoito on palvelukokonaisuus sinänsä

Omaishoitotyö olisi nähtävä laadukkaana palvelukokonaisuutena, jonka tueksi tarvitaan uudenlaista sektorirajat ylittävää yhteistyötä.

”Omaishoittoon tarvitaan pikaisesti kokonaisvaltaista näkemystä ja koordinaointia. Koordinointia tarvitaan eri projektien välille, mutta erityisesti järjestöjen ja kuntien välille. Suurena haasteena olisikin saada kuntapalvelut tukemaan omaishoitoa”, Heikkinen pohtii.

Potilasjärjestöjen, sidosryhmien ja kuntien yhteistyötä kehittämällä voidaan nykyistä tehokkaammin etsiä toimivia ratkaisumalleja omaishoitajien arkeen.

Omaishoidon ongelmiin etsitään ratkaisumalleja myös valtakunnallisesti. Omaishoitajat ja läheiset -liitto ry on käynnistämässä valtakunnallista Hyvä ja laadukas palvelukokonaisuus tukemaan omaishoitoa -projektia, jossa etsitään optimaalisia ja hyviä tapoja toteuttaa omaishoitoa kuntien, järjestöjen ja omaishoitajien yhteistyönä.

Ei kaikkea kantapään kautta

Järjestöjen keskinäinen voimien yhdistäminen on tärkeä askel laajemmissa yhteistyö- ja verkottumiskuvioissa. Joensuussa järjestöt ovat yhteistyössä jo arkityön tasolla. Voimavarojen yhdistäminen toimii luontevimmin silloin, kun työskennellään samoissa työtiloissa. Muutama potilasjärjestö onkin löytänyt yhteiset tilat Suomen Punaisen Ristin toimitiloista Joensuun keskustasta.

”Järjestämme yhteisiä tapahtumia ja jäseniltoja. Haemme yhteistyöllä vuorovetoisuutta ja taloudellisten resurssien yhdistämistä. Yhteisiä yleisötilaisuuksia järjestämällä pystymme tarjoamaan jäsenillemme laadukkaampia tapahtumia”, Heikkinen kuvaa yhteisten tilojen merkitystä.

Vaativien palvelutehtävien ja etenkin projektien myötä monista yhdistyksistä on tullut myös merkittäviä työllistäjiä. Työnantajana toimiminen vaatii kuitenkin sellaista tietoa ja osaamista, jota ei välttämättä kaikissa pienissä järjestöissä ole. Esimerkiksi työehtosopimuksiin ja tukitilityksiin liittyvät yksityiskohdat ovat tuntemattomia monelle järjestötyöntekijälle. Kirjanpito- ja työnantajapalveluiden keskittäminen vapauttaa järjestöjen resursseja perustoimintaan, mutta harvalla järjestöllä on mahdollisuus ostaa palveluita tilitoimistosta.

Joensuunseudun Omaishoitajat ja Läheiset ry on jo parin vuoden ajan käyttänyt Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry:n Kansalaisia aktivoiva ja työllistämistä kehittävä -projektin (KateII) taloushallinnon ja työllistämispalveluita. KateII-projekti hoitaa kaikki projektin kirjanpitoon, palkkahallintoon ja työllistämiseen liittyvät paperityöt. Projektin työntekijät huolehtivat myös yhdistelmätukikelpoisten työnhakijoiden etsimisestä ja yhteydenpidosta työvoimatoimistoon.

”Olisin itse joutunut opettelemaan monta asiaa kantapään kautta”, Heikkinen toteaa.

Heikkinen pitää tärkeänä paitsi projektin tarjoamaa ammattitaitoa myös

Joensuunseudun Omaishoitajat ja Läheiset ry on vuonna 1998 perustettu omaishoitajien etujärjestö, jonka toiminta-alueena on Joensuu ja lähikunnat. Sen kattojärjestönä on valtakunnallinen Omaishoitajat ja läheiset -liitto ry. Yhdistyksen keskeisinä tavoitteina ovat omaishoitajien jaksamisen tukeminen, edunvalvonta sekä ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittäminen. Yhdistykseen kuuluu noin 220 pohjoiskarjalaista omaishoitajaa.

sen kautta syntyneitä uusia projektikon-
takkeja.

Yhdistys on käyttänyt myös Kansala-
lainen, tietoyhteiskunta ja hyvinvointi
-projektin (Kathy) palveluita erilaisissa
tietotekniikkaan liittyvissä asioissa.
Kathy-projektista järjestö on saanut
apua esimerkiksi tietokoneiden ja oh-
jelmistojen asentamisessa ja nettisivujen
tekemisessä.

"Olen saanut tarvittaessa henkilö-
kohtaista neuvontaa ja olen oppinut
ratkaisemaan monia pulmia itsekin.
Koen oppineeni tietotekniikasta viiden
kuukauden aikana enemmän kuin ko-
ko aikaisemman työhistoriani aikana",
Heikkinen kertoo. Lähtitulevaisuudessa
yhdistys suunnittelee muun muassa säh-
köisen tiedottamisen lisäämistä omien
nettisivujen kautta.

Marjut Arola, kehittäjä

Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys/

Kathy-projekti

Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry:n KATEII- JA KATHY-projektit toimivat Joensuussa ja Lieksassa 2001 - 2003

Katell-projekti tarjoaa työllistävälle
järjestöille

- opastusta, neuvontaa ja koulutusta
työsuhteisiin ja taloushallintoon liit-
tyvissä asioissa sekä työllistyneiden
hyvinvoinnista huolehtimisessa
- yhteyslinkin työvoimatoimiston ja
järjestön välillä työntekijöiden etsimi-
seen ja yhdistelmätuen hakemiseen
liittyvissä asioissa
- kirjanpito-, palkanlaskenta- ja tukiti-
lytyspalveluita
- koulutusta ja tietoteknistä tukea
järjestöille ja työllistyneille tietoyh-
teiskuntaosaamisessa

Katell-projekti

Niskakatu 21, 80100 Joensuu

Puh. 013 220 093, Fax. 013 222 647

kansalaistalo.jns.fi/sostur/kate.htm

Kathy-projekti

- tarjoaa opastusta ja mikrotukea
yksittäisille kansalaisille, ryhmille sekä
järjestöille
- järjestää edullisia atk-kursseja ja
koulutuksia
- ylläpitää Joensuun Kansalaistalon
Nettikahvilaa sekä asukastupien
tietotekniikkaympäristöjä ja tarjoaa
järjestöille käytännön apua verkotus-
asioissa
- toimii yhteistyössä muiden tieto-
yhteiskuntaprojektien, julkisten sekä
yksityisten toimijoiden kanssa.

Kathy-projekti

Joensuun Kansalaistalo

Kauppakatu 32

80100 Joensuu

Puh. 050 5707 632

kansalaistalo.jns.fi/kathy

Myyntitaidot tärkeitä myös järjestötyössä

Ani-Elina Heikkinen siirtyi Joensuun seudun
Omaishoitajat ja läheiset ry:n palvelukseen kiireisestä
liike-elämästä, Hotelli Kolin myyntipäällikön paikal-
ta. "Myyntityö oli haastavaa ja mielenkiintoista työtä.
Työhöni liittyi taloudellisia tulostavoitteita, markkinointia
ja paljon matkustamista. Myin työkseni Pohjois-Karjalan
kauniita maisemia kiireisille ihmisille ruuhka-Suomessa
ja ulkomailla. Pidän työstäni ja menestyinkin siinä, mutta
kaipasin yhä enemmän konkreettista inhimillisen hyvän
tekemistä ihmiseltä ihmiselle. Olen suorittanut sosiaa-
lialan koulutuksen ja halusin toteuttaa työssäni muitakin
kuin taloudellisia arvoja", Heikkinen kertoo.

Viiden kuukauden kokemukset järjestötyöstä ovat
positiivisia. "Tämä on sellaista työtä, jota haluan tehdä.
Olen huomannut, että järjestötyössä tarvitaan yhteis-
työhön ja verkostoitumiseen liittyviä taitoja eli asioita,
joiden parissa olen työskennellyt aikaisemminkin. Ennen
kaikkea järjestötyössä tarvitaan kuitenkin myyntitaitoja
eli järjestön toiminta-ajatuksen myymistä sekä jäsenille
että eri yhteistyötahoille", Heikkinen jatkaa.

Hän pitää tärkeänä myös henkilökohtaisen kontaktin
luomista järjestön jäseniin. "Henkilökohtaisen yhteyden
ottaminen vaatii vähän vaivaa, mutta palkitsee sitäkin
enemmän. Olen houkutelut puhelinsoitolla mukaan sel-
lasiakin jäseniä, jotka eivät ole aikaisemmin osallistuneet
järjestömme toimintaan", hän kertoo.

Marjut Arola

SOUDUN LUMO

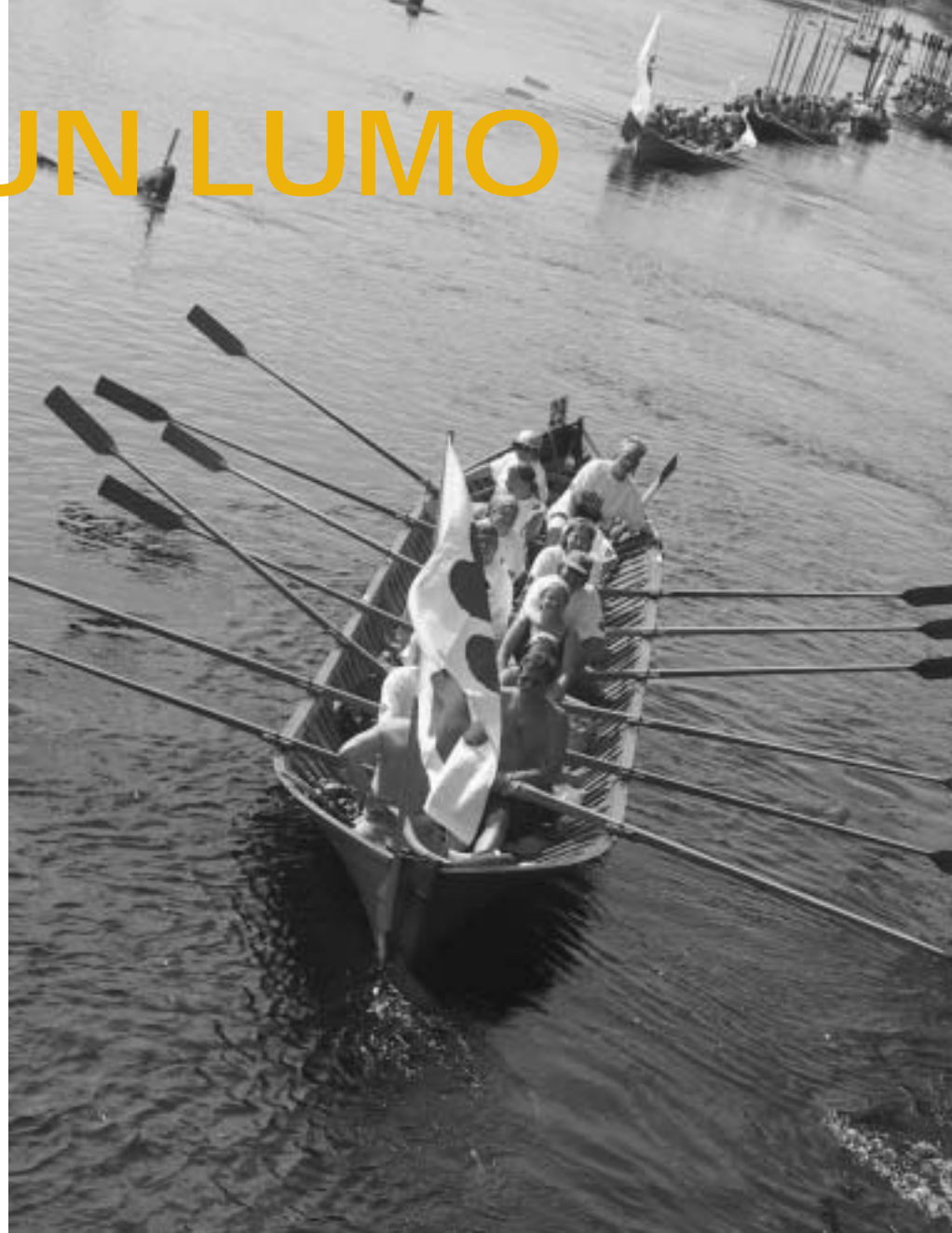
Karelia-soutu soudettiin Pohjois-Karjalassa 19. kerran. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ja Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry organisoivat jo perinteeksi muodostuneen sosiaali- ja terveysturvan verkostoveneen yhteensä 75 kilometrin matkalle Enon Haapalahdesta Jakokosken kautta Joensuuhun. Joko 38 tai 37 kilometrin matka tai sekä että soudettiin yhdessä Joensuun kaupungin, sosiaali- ja terveysturvan ministeriön, ASPA:n, Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen ja lääninhallituksen, Joensuun yliopiston, Joensuun seudun työvoimatoimiston, Kuurojen palvelusäätiön, Uudenmaan erityishuoltopiirin ja Soropin yhteistyötahojen kanssa, eri kokoonpanoissa. Perämiehen vastuullista tehtävää hoiti sosiaalineuvokseksi vastikään nimetty Joensuun kaupungin peruspalvelujohtaja *Erkki Asikainen*.

Kirkkovenesoudusta löytää yllättävän monta ulottuvuutta. Raskas fyysinen ponnistus yhdistettynä luontoon, kesään, hulpeaan jokimaisemaan ja veden äärellä olemiseen tuottaa suurta mielihyvää! Yhdessä soutaminen yhteisessä veneessä on kokemus sinänsä. Kun nykypäivän joustaviin, itsenäisiin ratkaisuihin, tavoitteelliseen toimintaan ja refleктоivaan työotteeseen tottuneet virkahenkilöt istutetaan veneeseen, jossa vain kapteeni käskää ja jossa omasta tahdosta luovutaan vapaaehtoisesti yhteisen tahdin saavuttamiseksi, kokemus on kummallisen miellyttävä. Yhteinen ylittää kaiken yksilöllisen, mutta kaikkien panos on silti tärkeä. Perillä tuntee myös tehneensä jotakin merkittävää; ylittäneensä omat rajansa yhteisessä projektissa.

Raskasta mutta niin mukavaa

Monta vuotta soutanut alkaa katsella pitkän tähtäimen sääennusteita "sillä silmällä" jo kesälomansa alussa: onkohan tällä kertaa luvassa rakeita, ukkoskuuroja vai ihan tasaista tihkusadetta; onkohan lämmin, mutta vastaan puhaltava etelätuuli vai saadaankohan soutaa tyyneessä ja lempeässä kesäsäässä? Puolessa välissä lomaa sukulaiset vaihtavat puheenaihetta aina soutu-sanankuultuaan.

Hellettä sattuu soutuviikolle silloin tällöin, mutta tämänvuotisen helleaallon kaltaista erittäin harvoin. Tänä vuonna helle loikin reunaehdot soutu-kokemukselle. Kolmenkymmenen as-

teen kosteassa kuumuudessa ei kannata herpaantua; juotava on useammin kuin ehtii edes ajatella. Rauhallisuus voisi myös olla valttia, mutta ohittamisen riemussa unohtaa helposti sen, ettei oikeasti olisi niin kiire minnekään: ohi on päästävä ja mitä useamman, sen parempi! Jaksoimme kaikki silti hyvin. Ruskettuneina ja kaikemme antaneina oli mukavaa siirtyä Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiiriin vieraaksi Kotilahden huvilalle, jossa uinti Pyhäselässä ja isäntien tarjoilut virkistivät väsyneen soutajan suunnittelemaan taas ensi vuodelle ihan uutta ohittamistaktiikkaa!

luomusoutaja Elina Pajula eli kehittämispäällikkö, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton Itä-Suomen alue

Kuvat: Rauni Keskinen

Ei soutua ilman huoltoa: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen ja Joensuun kansalaistalon huoltojoukot varmistivat soutajien jaksamisen.

Siirtolaisuus sinänsä ei ole ongelma

TASA-ARVO JA OIKEUDET KOSKEVAT KAIKKIA

Kein Mensch ist illegal – Kukaan ei ole laitton. Jeden Mensch ist uns egal – Jokainen on meille tasa-arvoinen. Viesti oli wieniläisen turvapaikanhakijoiden integraatiotalon seinällä olevassa julisteessa. Tasa-arvo on edellytys, jotta pakolaisten, turvapaikanhakijoiden, maahanmuuttajien tai etnisten vähemmistöjen oikeudet asumiseen, työhön tai terveyteen toteutuisivat. Tasa-arvon puute on otollinen kasvualusta köyhyydelle, syrjäytymiselle ja rasismille.

Euroopan köyhyyden ja syrjäytymisen vastaisen verkoston EAPN:n mielestä köyhyys, syrjäytymisen ehkäisy ja ihmisoikeudet pitää tuoda EU:n piirissä siirtolaisuudesta käytävään keskusteluun. EAPN muistuttaa, että etnisyyttä ei pidä kytkeä vain maahanmuuttoon. Etniset erot kuuluvat rikastuttavalla tavalla eurooppalaiseen perintöön ja myös tämä pitää tuoda näkyväksi. EAPN valmistelee omaa kannanottoaan hyväksyttäväksi verkoston yleiskokouksessa marraskuussa. Kannanottoa valmisteleva kokous pidettiin toukokuussa Wienissä, jossa tutustuttiin sekä eri jäsenmaiden siirtolaispolitiikkaan että erityisesti Itävallan kokemuksiin.

Monenlaista muuttamista

Ihmiset liikkuvat – sekä laillisesti että laittomasti. On takaisinmuuttajia, entisten siirtomaiden asukkaita, työn perässä matkustavia, turvapaikanhakijoita, laittomia maahanmuuttajia, kauttakulkijoita. Tulijoita on Itä-Euroopan maista, Aasiasta ja Afrikasta, levottomista oloista tai taloudellisesta ahdingosta, sorrosta ja sodasta. Sijoittuminen uuteen yhteiskuntaan, oikeus palveluihin ja taloudelliseen turvaan edellyttää useimmissa maissa työlupaa, oleskelulupaa tai turvapaikanhakijan laillista asemaa. Kuitenkin laittomia maahanmuuttajia on paljon: he ovat tulleet salaa, heiltä on evätty turvapaikka ja käännytetty takaisin, he ovat menettäneet työlupansa, mutta ovat piiloutuneet ja oleskelevat

salaa maassa.

Uhkana on esimerkiksi, että salaa maassa oleskelevat ajautuvat pimeille työmarkkinoille tai järjestäytyneen rikollisuuden pariin, jossa usein kokevat ihmisarvoa alentavaa kohtelua.

Työlupa voi olla työnantajan omaisuutta kuten Irlannissa. Jos työnantaja ei ole löytänyt EU-maista työvoimaa, hän voi hakea työlupaa palkataksaan työntekijän EU:n ulkopuolelta. Tämä koskee erityisesti maatalouden ja sosiaali- ja terveysalan ammatteja. Työlupa on tällöin työnantajan omaisuutta, ei työntekijän. Itävallassa saattoi aiemmin päästä maahan hakemaan töitä ja työluvan sai työpaikan saatuaan. Nyt pelkästään maahantuloon vaaditaan työlupa. Tätä ei kuitenkaan vaadita tietoteknologia-alalla toimivilta, sairaanhoitajilta tai urheilijoilta.

Sijoittuminen uuteen yhteiskuntaan, oikeus palveluihin ja taloudelliseen turvaan edellyttää useimmissa maissa työlupaa, oleskelulupaa tai turvapaikanhakijan laillista asemaa.

Työluvan saaneet voidaan myös "lailistaa" eli he voivat saada pysyvän oleskeluluvan, kuten on tehty Italiassa.

Myös oleskelulupia on alettu myöntää määräaikaaisina. Portugalissa työsopimuksen tehneet voivat saada vuodeksi laillisen oleskeluluvan.

Siirtolaispolitiikan on todettu eri maissa tiukentuneen ja esimerkiksi Hollannissa on sen vuoksi turvapaikanhakijoiden määrä vähentynyt. Maahanmuuton painopiste on ollut perheiden yhdistämisessä ja työluvan saaneissa. Kansalaisten asenteet ovat kuitenkin muuttumassa ja suopeutta löytyy tiettyjä turvapaikanhakijoita kohtaan. Heitä ovat erityisesti nk. "valkoiset laittomat", jotka puhuvat maan kieltä ja ovat asuneet ja työskennelleet Hollannissa jo vuosien ajan.

Lisääntynyt kauttakulkuliikenne lisää myös laitonta ihmisliikennettä. Esimerkiksi Bulgariaan tulee Pakistanista, Afganistanista ja muista Aasian maista laittomasti siirtolaisia, jotka ovat etupäässä läpikulkumatkalla. Bulgaria on myös asukkaita menettävä maa: siellä on nähtävissä erityisesti koulutettujen nuorten maastamuutto. Kolmannes nuorista suunnittelee jättävänsä maan.

Kolmanneksesta ei tiedetä mitään

Turvapaikanhakijat voidaan Itävallassa jakaa kolmeen ryhmään: kolmanneksella on virallinen turvapaikanhakijan asema, ja heidän toimeentulonsa turvaa valtio, kolmanneksesta huolehtivat Caritas ja muut järjestöt, kolmanneksesta ei tiedetä mitään. Turvapaikanhakijoilla ei ole lain mukaan pääsyä työmarkkinoille, mikä on suuri ongelma. Heillä ei myöskään ole terveysvakuutusta eikä siten mahdollisuutta saada sairaanhoitoa. Monilla on traumaattisia kokemuksia, jotka edellyttävät hoitoa. Järjestöjen ylläpitämissä turvapaikanhakijoiden taloissa pyritään järjestämään sairaanhoitoa, usein vapaaehtoisten lääkärien avustuksella, auttamaan asukkaita turvapaikanhakuprosessissa sekä pienten työtilaisuuksien järjestämisessä.

Vaikeudet eivät kohtaa vain yksilöä: ne heijastuvat hänen perheeseensä, joko kotimaahan jääneisiin, pyrkimyksiin

perheen yhdistämiseksi tai mukana seuranneiden lasten koulunkäyntimahdollisuuksiin tai niiden puuttumiseen. Huomiota on Itävallassa kiinnitetty erityisesti pitkäaikaisten oleskelulupien tarpeeseen, perheiden yhdistämiseen ja syrjimyksen ehkäisyyn. Syrjiminen on näkynyt mm poliittisella tasolla. Vaapauspuolueen vaalijulisteiden iskulause oli "Äänestä vain sellaisia ihmisiä, joilla on Itävallan kansalaisuus".

EAPN muistuttaa, että ihmisiä ei tule nähdä ongelmana, vaan voimavarana. EAPN ei hyväksy sitä, että monet maat näkevät maahanmuuttajat vain työvoimana, jota voi riistää tai joka voidaan hylätä taloudellisten suhdanteiden muuttuessa. EAPN haluaa myös muistuttaa velvoitteista kolmatta maailmaa kohtaan: ihmiset etsivät parempaa tulevaisuutta, se on heidän oikeutensa. Siirtolaisuus itsessään ei ole ongelma, mutta siirtolaisuus tuo usein esiin yhteiskunnissamme olevia ongelmia. Ainoa tehokas tapa niiden hoitamiseksi on taata yhtäläiset oikeudet kaikille.

Pirjo Tiippa
Development Officer, EAPN-Fin

Wieniläisellä kävelykadulla sijaitsevaan puuhun on kiinnitetty niin runoja kuin toivomuksiakin.

Venäjän yhteiskunnallinen murros näkyy **PIETARISSAKIN VIELÄ PITKÄÄN**

Suomen ja Venäjän raja on edelleen maailman jyrkimpiä elintasarajoja. Venäjän hyvinvoinnin ongelmat ovat mittavat, mutta kohennusta on silti kymmenessä vuodessa tapahtunut huomattavasti. Myös 300-vuotisjuhliaan viettäneessä Pietarissa näkyy sekä rajun muutoksen arpia että varovaisia toiveita paremmasta.

Vielä viime vuosikymmenen alussa itärajan taakse vietiin vaatteita, lääkkeitä ja muuta suoranaista humanitääristä apua. Moni asia on niistä ajoista kuitenkin muuttunut parempaan suuntaan ja esimerkiksi Venäjän talous on kasvanut nyt jo muutaman vuoden peräkkäin.

Maan sosiaali- ja terveysalan vakiinnuttaminen valtavan yhteiskunnallisen murroksen jälkeen vie kuitenkin aikaa ja romahduksen jäljet näkyvät vielä pitkään: itsemurhaluvut ovat yhä korkeita, alkoholikuolleisuus, muu päihteiden käyttö, HIV ja tuberkuloosi ovat ongelmina. Eliniän odote on etenkin miehillä matala ja jää keskimäärin alle 60 vuoden. Ulkomaiselle avulle sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisessä on vieläkin tarvetta.

Pietarin rajut elämäntavat

Suurkaupunki Pietarin yli neljän ja puolen miljoonan asukkaan joukossa on edustettuna sata eri kansallisuutta. Pietarissa eliniän odote on hiukan muuta maata korkeampi: miehet elävät keskimäärin hieman yli 60-vuotiaiksi, naisten eliniän odote on noin 74 vuotta.

Terveydellisiä ja sosiaalisia huolia Pietarissakin on riittämiin.

Taloudelliset vaikeudet ovat arkipäivää. Arvioilta neljäsosa pietarilaisista joutuu tulemaan toimeen alle kansainvälisessä toimeentulominimissä määritellyllä rahasummalla. Useat tekevät kahta työtä selviytyäkseen.

Alueella oli Neuvostoliiton aikana paljon sotateollisuutta ja saasteongelma on yhä vakava. Pietarissa ja sen ympäristössä sairastetaankin syöpää enemmän kuin missään muualla Venäjällä. Sydän- ja verisuonitaudit johtavat kuolinsyynilastoissa, mutta heti seuraavina tulevat tapaturmat ja myrkytykset, joihin lasketaan myös alkoholimyrkytykset, sekä syöpäsairaudet.

Suomen Pietarin konsulaatissa työskentelevän Teela Pakkasvirran esittämän arvion mukaan yksin Pietarissa on 120 000 HIV-positiivista, joista lähes 90 prosenttia on alle 30-vuotiaita.

Vodkaa ei kioskeista

Pietarin päihdetilanteesta on vaikea saada täsmällisiä tietoja: asiantuntija-arviot muun muassa alkoholistien tai

huumeidenkäyttäjien määrästä poikkeavat huomattavasti virallisista tilastoista. Sama vaikeus koskee koko maata.

Tilastointia vaikeuttaa esimerkiksi huumeidenkäyttäjien pelko joutua kirjatuksi rekisteröidyksi huumeidenkäyttäjäksi.

- Rekisteröity huumeidenkäyttäjä ei voi päästä joihinkin työpaikkoihin, kuten eräisiin johtotehtäviin tai armeijan palvelukseen. Kaikilla maan viranomaisilla on pääsy tähän rekisteriin, selitti sosiologi Anna Jakovleva Stellit -järjestöstä, joka on Pietarin kansalaisjärjestöjen sosiaalisten projektien organisaatio.

Yksityisessä terveydenhuollossa huumerekisteriä ei pidetä, joten sieltä saavat apua ne, joilla siihen on varaa.

Naisten alkoholinkäytöstä on vaikea saada tietoja, sillä ongelma pysyy usein piilossa kodin seinien sisällä.

- Ihmiset tietävät kyllä (päihteiden) terveysvaikutuksista, mutta niistä ei vielä hirveästi välitetä, Pakkasvirta epäili.

Paitsi juomakulttuuri myös alkoholin helppo saatavuus epäilemättä lisäävät alkoholin kulutusta ja siitä aiheutuvia haittoja.

- Vodkaa ei Pietarissa enää saa myydä katukioskeista, mutta muuta alkoholia kyllä, Pakkasvirta totesi.

Venäjällä on perinteisesti mielletty, että vain vodka on viinaa, olutta ei pidetä varsinaisesti alkoholina. Olutta näyttäisivät kuluttavan paljon etenkin nuoret.

Talouden kasvusuunnan toivotaan vähitellen lisäävän pietarilaisten mahdollisuuksia myös terveydestään huolehtimiseen. Kuluttava keskiluokka on muodostumassa, kun tulotaso paranee ja yhä useampi kykenee jo elämään palkallaan. Monet

Pietaria tuntevat suomalaiset korostavat lisäksi, että kaupunki on isompi kuin ongelmansa.

Yhteistyötä yksitellen ja ohjelmissa

Terveydelliset ja sosiaaliset ongelmat eivät pysähdy valtakunnan rajoille ja suomalaisissa sosiaali- ja terveysalan hankkeissa ja projekteissa tehdään yhä vilkkaasti työtä Venäjällä, etenkin Venäjän Karjalassa ja Pietarissa. Yhteistyössä on todettu hyödylliseksi paitsi venäläisen kulttuurin tunteminen ja kielen hallinta, myös venäläinen yhteistyökumppani, joka voi projektin loputtua esimerkiksi

kouluttaa toiminnalle jatkajia.

Voimavaroja on myös yhdistetty laajemmiksi kokonaisuuksiksi: sosiaali- ja terveysalan hankkeista moni kuuluu EU:n tai kahdenvälisen lähialueyhteistyön kokonaisuuksiin. EU:n Pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveysalan kumppanuussopimus auttaa yhdistämään EU:n ja eräiden muiden maiden, kuten Norjan voimavaroja, kun ohjelma tämän vuoden syksynä valmistuu.

- J.K.

Artikkeli perustuu A-klinikkasäätöön Pietarissa järjestämässä Päihdetiedotusseminaarissa ja haastatteluissa kerättyihin tietoihin.

Uusi hanke tukemaan työllistymistä SILTA ETAPIN SEURAAJAKSI OULUSSA

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton hallinnoima SILTA -työllisyshanke käynnistyi Oulussa elokuun alussa. SILTA on jatkoa heinäkuun lopussa päättyneelle, kolme vuotta toimineelle ETAPPI-projektille. SILTA-hankkeen kohderyhmänä ovat toisaalta yhdistelmätukeen oikeutetut pitkäaikaistyöttömät ja toisaalta pk-yritykset, järjestöt sekä kotitalousringit Oulun seudun työvoimatoimiston alueella.

Uuden hankkeen lähtökohtana on vahva suuntautuminen yrityssectorille ja yhteistyö Oulun kaupungin alueen pienten ja keskisuurten yritysten kanssa. Hankkeessa pyritään vakiinnuttamaan kolmannen sektorin työnantajapalveluita Oulun seudun työvoimatoimiston alueella, esimerkiksi sosiaalisen yrityksen perustamisen avulla. Tavoitteena on myös kohdenetuilla toimilla tukea pitkäaikaistyöttömien työllistymistä, edistää yrityssectorin ja kolmannen sektorin työllistämismahdollisuuksia sekä hankkeen edetessä selvittää perusteita sosiaalisen yrityksen perustamiselle. Projektin keskeinen työkalu on Kansaneläkelaitoksen ja työministeriön pitkäaikaistyöttömän palkkaukseen myöntämä yhdistelmätuki.

SILTA-hankkeen tavoitteena on vuosittain auttaa 50 pitkä-

aikaistyötöntä työllistymään yhdistelmätuelle. Kohderyhmään kuuluville työnhakijoille ja työllistetyille järjestetään pienimuotoista koulutusta heidän tarpeidensa mukaisesti. Pk-yritysten työvoiman hankintaa tuetaan tiedottamalla yhdistelmätuesta ja sen käytöstä. ETAPPI-projektin toiminnan tapaan myös SILTA-hanke tukee ja mahdollistaa järjestöjen, paikallisyhdistysten ja kotitalouksien työnantajana toimimista tarjoamalla työnantajapalveluita, koulutusta ja tiedotustilaisuuksia yhdistelmätuen käytöstä palkkausmuotona.

SILTA-hanketta rahoittavat Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus, Oulun kaupunki ja Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Hankkeen toimitilat löytyvät Oulun Kumppanuuskeskuksesta, Kirkkokatu 14A (Etappi-projektin entiset tilat).

Aslak Rantakokko, projektityöntekijä, SILTA-hanke

Etappi-projektin tuloksista ja Silta-hankkeen käynnistymisestä kerrotaan lisää Sosiaali- ja terveysviestin seuraavassa numerossa. Lisätietoja hankkeista antavat projektityöntekijät Raija Meriläinen, puh. (08) 333 605 ja Aslak Rantakokko (08) 333 213.

JÄRJESTÖKUULUMISIA

KANSALAISTOIMINNAN TUNNUSTUSPALKINTO - ehdotukset 30.9. mennessä

Keskusliitto myöntää vuosittain yhden Valtakunnallisen kansalaistoiminnan tunnustuspalkinnon. Se voidaan myöntää yksityiselle henkilölle, ryhmälle tai järjestölle erityisen ansiokkaasta kansalaistoiminnasta hyvinvoinnin edistämiseksi. Palkinto jaetaan Vapaaehtoistoiminnan päivänä joulukuussa.

Lisäksi liitot voivat kukin vuosittain jakaa yhden liittojen tunnustuspalkinnon. Se myös voidaan myöntää yksityiselle henkilölle, ryhmälle tai järjestölle ansiokkaasta kansalaistoiminnasta ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Palkinto jaetaan liiton valitsemassa tilaisuudessa.

Kansalaistoiminnan tunnustuspalkinto on taiteilija *Erkka Auermaan* suunnitelma keraaminen pienoispatsas. Liittojen käyttöön tuleva palkinto on samanlainen, kooltaan pienempi veistos.

Esitykset kansalaistoiminnan tunnustuspalkintojen saajiksi pyydetään tekemään 30.9. mennessä. Palkinnot myöntää keskusliiton liitohallitus.

Hakulomake keskusliiton nettisivulla www.stkl.fi/tunnustuspalkinto.html

On onnitetu

- Joensuun perusturvajohtaja *Erkki Asikaista* sosiaalineuvoksen arvonimestä.

Kokouksia

- Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton liittovaltuusto kokoontuu maanantaina 29. syyskuuta 2003 klo 12 keskusliiton toimistossa, Kotkankatu 9, 5. krs, Helsinki.
- Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastaisen verkoston EAPN-Finin yleiskokous on maanantaina 10. marraskuuta 2003 Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton toimistossa, Kotkankatu 9, 5. krs, Helsinki.

Ota hyvissä ajoin suunnitteille ICSW:N MAAILMANKONFERENSSI

International Council on Social Welfare, ICSW järjestää ensi vuoden elokuussa Maailmankonferenssin Kuala Lumpurissa, Malesiassa. Matkan ajankohta on 16.-19.8.2004. Seuraa tiedotusta konferenssista ja sen ohjelmasta.

Lisätietoja: pääsihteeri *Leif Rönnberg*, puh. (09) 7747 2222 tai 050 63664, sp. leif.ronnberg@stkl.fi

KOULUTUSTA

Terveys suunnittelija, Terveysten edistämisen ja ehkäisevän työn jatkokutkinto, 60 ov

13.10.2003 – toukokuu 2005 monimuoto-opiskeluna terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon tai muun soveltuvan korkeakoulututkinnon suorittaneille, joilla on vähintään 3 v alan työkokemusta tutkinnon jälkeen

Tiedustelut: Aikuiskoulutusjohtaja Tuija Moisio p. 02049 66663 tai e-mail: tuija.moisio@scp.fi

Jatkohaku: 26.9.2003 asti **Hakulomakkeet:**

Koulutussihteeri Päivi Lind p. 02049 66908 tai e-mail: paivi.lind@scp.fi ja www.ekamk.fi

Valto Käkelän katu 3, 53130 Lappeenranta

ETELÄ-KARJALAN
AMMATTIKORKEAKOULU
Täydennyskoulutus ja kehityspalvelu

KORJAUS

Hoitokoti Tuhkimon ilmoituksessa Sosiaali- ja terveysviestin numerossa 4/2003, sivulla 31, vastaavan päihdeohjaaja Saara Ketolaisen puhelinnumero kuuluu olla 0400-651 933.

TULEVIA KOULUTUSTAPAHTUMIA

SYYSKUU

- Järjestöjen aluetyön päivät 11.-12.9., Jyväskylä
- Lapin sosiaaliturvan syyspäivät 18.-19.9., Saariselkä
- Projektityön perusteet (lisäkoulutus) 23.-24.9., Helsinki

LOKAKUU

- Järjestöjen ja julkisen yhteistyö -seminaari 2.10., Jyväskylä
- Järjestöjen sihteeripäivät 2.-3.10., paikka avoin
- Projektien arviointi ja tulosten hyödyntäminen 7.-8.10., Helsinki
- Järjestöjen aluetyön päivät, 7.-8.10., Rovaniemi
- Vapaaehtoistoiminta osallisuuden ja oppimisen väylänä 20.-21.10., Helsinki
- Järjestöjen talouden suunnittelu- ja neuvottelupäivät 28.-29.10., Jyväskylä

MARRASKUU

- Projektinhallinta ja jaksaminen projektityössä 11.-12.11., Helsinki

Katso lisätietoja internetsivuiltamme www.stkl.fi/koulutus2003/ tai soita:

kehitysohjaaja *Juha A. Pantzar* 050-313 0523 tai koulutussihteeri *Merit Lemminki* 050-596 3679.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry

Anne Eronen, Pia Londén, Aki Siltaniemi
**VASTAKOHTIEN
 ITÄ-UUSIMAA**

Itä-uusimaalaisten mielipiteitä hyvinvoinnista ja palveluistaan

**KONTRASTERNAS ÖSTRA
 NYLAND** Östnylänningarnas åsikter

om sin välfärd och servicen

Tutkimus muodostaa kuvan Itä-Uudenmaan maakunnasta, sen kahdesta seutukunnasta (Porvoo ja Loviisa) sekä alueen kunnista itä-uusimaalaisten näkökulmasta. Laaja kansalaiskysely tehtiin syksyllä 2002. Tutkimus valottaa itä-uusimaalaisten näkemyksiä palveluista, hyvinvoinnista ja osallisuudesta. Julkaisu on kaksikielinen: sekä suomeksi että ruotsiksi.

ISBN 951-747-151-3, 114 sivua, hinta 25 euroa.

Leif Rönnerberg ja Jussi Simpura (toim.)
**SOSIAALIPOLITIIKAN GLOBAALIT
 ULOTTUVUUDET**

Tuore julkaisu piirtää kuvaa maailman sosiaalisesta kehityksestä ja niistä uusista sosiaalipoliittisista tavoitteista ja tehtävistä, joita globalisaation vaikutuksista aiheutuu. Julkaisu on oiva globalisaatiokartta kansalaisjärjestöille ja kaikille aiheesta kiinnostuneille. Asiantuntija-artikkeleissa määritellään globalisaatiota ja pohditaan sosiaalisen kehityksen strategiaa, globaalin sosiaalipolitiikan hallinnoinnin uudistamista ja kansalaisia toimijoina ja hyötyjinä. Monipuolisesti arvioidaan globalisaation vaikutusta köyhyyteen, taloudelliseen yhdentymiseen, tasa-arvoon, kehitysyhteistyöhön ja terveyspolitiikkaan. Lisäksi tarkastellaan globalisaatiota ja moraalista sekä paikallisia ratkaisuja esimerkkien valossa.

ISBN 951-747-150-5, ISSN 1236-6706, 176 sivua, hinta 25 euroa. Julkaisijat Suomen ICSW ja Sosiaali- ja terveysurvan keskusliitto

SOSIAALIBAROMETRI 2003

Hyvinvointipalvelujen tuottajien ajankohtainen tilanne ja näkemys kansalaisten hyvinvoinnista.

Sosiaalibarometri tarjoaa jälleen ajankohtaisen kuvan kansalaisten hyvinvoinnista, hyvinvointipalvelujen tilasta ja muutoksesta asiantuntija-arvioiden perusteella. Sosiaalibarometri kuvaa tämänhetkistä tilaa, mutta jo yli kymmenen vuoden ajan kerätty aineisto tarjoaa mahdollisuuden myös vuosivertailuihin. Ajankohtaisena teemana tänä vuonna käsiteltiin seudullisia palveluntuottamisratkaisuja.

ISBN 1237-7708, ISBN 951-747-149-1, 124 sivua, hinta 25 euroa. Cd-levy 30 euroa.

Juho Saari (toim.)

**INSTITUUTTIOT JA
 SOSIAALIPOLITIIKKA**

Johdatus institutionaalisen muutoksen tutkimukseen

Instituutiot ja organisaatiot ovat välittävä tekijä yhteiskunnan rakenteiden ja hyvinvointipoliittisten

ratkaisujen välillä. Ne vaikuttavat olennaisesti siihen, kuinka sosiaalipoliittiset innovaatiot syntyvät ja resurssit jakautuvat yhteiskunnassa. Samankaltaisiin rakenteellisiin haasteisiin vastataan hyvinvointivaltioissa hyvin eri tavoin. Miksi ja miten? Helmikuussa ilmestynyt, ensimmäinen institutionaalista lähestymistapaa sosiaalipolitiikkaan esittelevä suomenkielinen kokoomateos etsii tähän vastausta.

Asiantuntija-artikkeleissa arvioidaan muun muassa sitä, kuinka sosiaali- ja terveyspolitiikka sopeutui 1990-luvun Suomessa, minkälaisista on luova tuho siinä yhteydessä, milloin markkinat muodostavat saatanallisen myllyn, miten lainsäädännön rakenne vaikuttaa uudistusten ajoitukseen, kuinka instituutioilla kannustetaan, kuinka velkaongelmien tai kunta-valtiosuhteen pelisääntöjä hallitaan ja miten eurooppalainen hallintatapa on rakentunut. Kirjaan sisältyy myös laaja katsaus institutionaalisen tutkimuksen eri suuntauksiin.

ISBN 951-747-148-3. 225 sivua, hinta 20 euroa.

UUTTA TULOSSA!

Alkukyselyllä ilmestyy Juho Saaren kirjoittama Uusi aikakausi, Euroopan sosiaalinen malli ja Suomen sosiaalipolitiikka. Kirja on tarkoitettu kaikille Euroopan integraatiosta ja sosiaalipolitiikasta sekä niiden välisestä vuorovaikutuksesta kiinnostuneille.

Tarkastelun kohteena ovat muun muassa oikeusperustassa tapahtuneet muutokset, talous- ja rahaliiton sosiaalipoliittiset vaikutukset, rakennerahastot, EY-tuomioistuimen päätökset, yleishyödylliset palvelut, poliittiset prosessit, komission strategiset linjaukset sosiaalipolitiikassa, ns. Lissabonin kasvustrategian sosiaalipoliittiset vaikutukset, avoimen koordinaation menetelmä ja konventissa käyty keskustelu sosiaalisen Euroopan tulevaisuudesta.

Julkaisutilaukset Sosiaali- ja terveysurvan kes-

kusliitto, puh. (09) 774 721, faksi (09) 738 123,

sp. SosiaaliturvanKL@stkl.fi tai liiton www-sivujen

kautta www.stkl.fi

YHTEYKSIÄ *alueellisiin sosiaaliturvayhdistyksiin*

Sosiaaliturvayhdistykset ovat sosiaaliturvan ja muun sosiaalipolitiikan alalla työskentelevien henkilöiden yhdysside. Yhdistykset järjestävät opinto- ja neuvottelutilaisuuksia, välittävät tietoa ja järjestävät opintoretkeä ja muuta virkistystoimintaa. Tule mukaan käynnistämään alueellista keskustelua sosiaali- ja terveysturvayhdistyksien kanssa. Ota yhteyttä alueesi yhdistyksen puheenjohtajaan tai sihteeriin ja liity jäseneksi.

Etelä-Pohjanmaan Sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry
Puheenjohtaja Sinikka Volanto, Vierteenmäentie 131, 63130 Mäyry, puh. 0201 245 121, koti (06) 525 7126, 040 831 7586, sinikka.volanto@seamk.fi
Sihteeri Anna-Kaarina Koivula, Hirsimäentie 88, 62240 Huhmarkoski, puh. 020 1998 5443, anna-kaarina.koivula@pp.inet.fi

Etelä-Savon sosiaali- ja terveysturva ry
Puheenjohtaja Anja Lehtonen, Itä-Suomen lääninhallitus, PL 50, 50101 Mikkeli, puh. 040 823 0027 tai 020 516 161, sp. anja.lehtonen@islh.intermin.fi
Sihteeri Eva Pihlmaa, Brahenkatu 11 as 1, 50100 Mikkeli, puh. 050 596 4799, sp. pihlmaa@hytti.kuku.fi

Finlands svenska socialförbund rf
Ordförande Pehr Löf, 00102 Riksdagen, tel. (09)4321, 050 511 3117, fssf@pedersore.fi. Verksamhetsledare Boris Björklund, Skrufvilagatan 2, 68910 Bennäs, tel. (06)785 0330, 050 553 3685, fax (06) 729 0547, www.pedersore.fi/fssf

Kainuun Sosiaaliturvayhdistys
Puheenjohtaja Kai Hyttinen, Kajaanin kehittämiskeskus, PL 51, 87101 Kajaani, kai.hyttinen@oulu.fi, puh. (08) 632 4883, 0400 475 478. Sihteeri Seija Siivola, Välitalontie 19, 8750 Paltaaniemi, puh. (08) 6189 9247, seija.siivola@mail.kajak.fi

Keski-Pohjanmaan Sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry
Puheenjohtaja Matti Kaivos-oja, Keski-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä, Mariankatu 16-20, 67200 Kokkola, puh. (06) 8264756, 044 723 2360, matti.kaivosoja@kpsph.fi, sihteeri Jaana Pikkarainen-Haapasaari, Perusturvakeskus, PL 43, 67101 Kokkola, puh. (06) 828 9278, faksi (06) 828 9403, jaana.pikkarainen-haapasaari@kokkola.fi

Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys ry
Puheenjohtaja Marja-Leena Kupila, Kriisikeskus Mobile, Hannikaisenkatu 10, 40100 Jyväskylä, puh. (014)625 959, faksi (014)625 959, marja-leena.kupila@jkl.fi, sihteeri Anne Astikainen, Kumppanuustalo, Vapaudenkatu 4, 40100 Jyväskylä, puh. (014) 625 601, 050 597 5188 anne.astikainen@jkl.fi

Kymen-Karjalan sosiaali- ja terveysturva ry
Puheenjohtaja Kaj Wahlroos, Hallitie 3, 54800 Savitaipale, sp. kaj.wahlroos@savitaipale.fi, puh. 0400 657 411, faksi (05) 614 0226. Sihteeri Ilkka R. Keronen, Etelä-Suomen lääninhallitus, Kouvolan alueellinen palveluyksikkö, PL 301, 45101 Kouvola, puh. 02051 64031 tai 040 557 5569, faksi 02051 64045, ilkka.keronen@eslh.intermin.fi

Lapin Sosiaaliturvayhdistys ry
Puheenjohtaja Eine Heikkinen, puh. 020 517 7724, PL 8002, 96101 Rovaniemi, sp. eine.heikkinen@llh.intermin.fi, sihteeri Eeva Marttala, sosiaali- ja terveysturvasto, PL 8216, 96101 Rovaniemi, puh. (016)322 2413, faksi (016) 322 2992, eeva.marttala@rovaniemi.fi

Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry
Puheenjohtaja Pirjo Myyry, Lieksan Kela, Kainuuntie 5, 81700 Lieksa, puh. 020 435 7141, 040 570 8733, pirjo.myyry@kela.memonet.fi. Sihteeri Elina Pajula, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, Kansalaistalo, Kauppakatu 32, 80100 Joensuu, puh. (013) 267 4213, 050 558 7460, faksi (013) 220 595, elina.pajula@pelu.jns.fi

Pohjois-Pohjanmaan Sosiaaliturvayhdistys ry
Puheenjohtaja Maija Pelkonen, Mesimarjakuja 4, 90460 Oulunsalo, sp. maija.pelkonen@suomi24.fi, puh. 040 553 1715. Sihteeri Kari Matela, Päihde- ja huumeasema Redi64, Uusi-katu 64 A, 90100 Oulu, sp. kari.matela@ouka.fi, puh. (08) 558 46242

Pohjois-Savon Sosiaaliturvayhdistys ry
Puheenjohtaja Elisa Pirttilä, Huuhankatu 6 A 3, 70600 Kuopio, sp. elisa.pirttila@pkky.fi, puh. 050 523 4391. Sihteeri Tuula Merjola-Partanen, Taivaanpankantie 16 C 13, 70200 Kuopio, puh. 044 517 2104, merjola@surfeu.fi

Päijät-Hämeen Sosiaaliturvayhdistys ry
Puheenjohtaja Risto Kajaste, Sotilaankatu 6, 15700 Lahti, sp. risto.kajaste@sininauhaliitto.fi, puh. 040 778 8776, Sihteeri Ritva Haavisto, Timonkatu 5 C 62, 15240 Lahti, puh. (03) 730 7502, 040 754 1350

Satakunnan Sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry
Puheenjohtaja Tuula Rouhiainen-Valo, Visatie 15 B 24, 28360 Pori, sp. tuula.rouhiainen-valo@samk.fi, puh. 044-710 3490. Sihteeri Leena Kivimäki, Rauman sosiaalikeskus, PL 59, 26100 Rauma, puh. (02) 834 3330 citypuh. 044 533 5514, sp. leena.kivimaki@rauma.fi

Uudenmaan Sosiaaliturvayhdistys ry
Puheenjohtaja Harri Koivu, Padasjoen kunta, PL 35, 17501 Padasjoki, puh. (03) 552 9231, 040 562 1678, harri.koivu@padasjoki.fi. Sihteeri Ulla Saastamoinen, puh. (09) 7747 2280, 050 597 9442, sp. ulla.saastamoinen@stkl.fi

Varsinais-Suomen Sosiaaliturvayhdistys ry
Puheenjohtaja Sirkka Mylly, Kuikankatu 3 as. 24, 20760 Piikkiö, puh. (02) 471 1206, sirkka.mylly@piikkio.fi. Sihteeri Kristiina Leppänen, Murkionkatu 3 B 23, 20740 Turku, puh. 040 556 5756

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry

– edistää sosiaali- ja terveyspolitiikkaa paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Kotkankatu 9, 00510 Helsinki, Vaihde (09) 774 721 Faksi (09) 738 123, www.stkl.fi, www.sosternet.fi SosiaaliturvanKL@stkl.fi

Keskustoimiston henkilökunnan sähköpostiosoitteet etunimi.sukunimi@stkl.fi tai nimen yhteydessä. Suorat puhelinnumerot: 7747 2 + kolme numeroa tai nimen yhteydessä.

Astikainen Anne
(014) 625 601,
050 597 5188
kehittämispäällikkö
(Jyväskylä)
Anne.Astikainen@jkl.fi
Enden Eila
220, 050 591 4697
taloussihteeri
Eronen Anne
206, 050 574 25 44
tutkija
Flink Arja
230, 050 520 5502
talousjohtaja
Ikonen Riitta
240, 050 531 3556
järjestösihteeri
Karhu Liisa
taloussuunnittelija
(toimivapaalla)

Koskinen Johanna
244, 050 558 7470
toimittaja
Lemminki Merit
210, 050 596 3679
koulutussihteeri
Lindström Niina
203, 050 5400 662
projektikoordinaattori
Londén Pia
207, 050 552 0790
tutkimussihteeri
Meriläinen Raija
(08) 333 605
projektityöntekijä
(Etappi-projekti, Oulu)
Mustakangas-Mäkelä Anne
050 5922 802
kehittämispäällikkö (Oulu)
anne.mustakangas-makela@ouka.fi

Pajula Elina
242, 050 552 0791
kehittämispäällikkö
Pajula Elina
(013) 267 4213,
050 558 7460
kehittämispäällikkö (Joensuu)
Elina.Pajula@pelu.jns.fi
Pantzar Juha A.
272, 050 313 0523
kehitysjohtaja
Pehkonen Heli
233, 050 412 1914
toimistosihteeri
Rantakokko Aslak
projektityöntekijä
(Etappi-projekti, Oulu)
(08) 333 213,
050 525 3724
Rönberg Leif
222, 050 63 664
pääsihteeri (ICSW)
Leif.Ronnberg@stkl.fi

Saastamoinen Ulla
280, 050 597 9442
projektisuunnittelija
Savolainen Sirpa
255, 050 520 4554
taloussihteeri
Siltaniemi Aki
290, 050 367 3447
tutkija
Särkelä Riitta
200, 050 63663
toiminnanjohtaja
Riitta.Sarkela@stkl.fi
Tiippana Pirjo
211, 050 525 3891
tiedottaja
Timonen Diana
202,
toimistosihteeri
Tuomisto Tuula
kehittämissuunnittelija
050 540 0655
Vuorinen Marja
projektikoordinaattori
215, 050 412 1913

Alueellinen kehittämistoiminta

Keski-Suomen toimipiste:

Kumppanuustalo
Vapaudenkatu 4,
40100 Jyväskylä
faksi (014) 625 603
puh. (014) 668 628
Astikainen Anne
Kehittämispäällikkö

Laukkanen Jukka
Suunnittelija
Jyväskylän kaupunki
Kumppanuustalo
(014) 625 602
jukka.laukkanen@jkl.fi

Sosiaaliturvayhdistys
Kupila Marja-Leena
Puheenjohtaja
(014) 625 959

Salo Riitta
Sosiaaliasiamies
(014) 212 654

Kumppanuustalon
aulahenkilökunta
**Kiukkanen Jari, Onkinen
Marjut ja Miettinen Eila**

Pohjois-Pohjanmaan toimipiste:

Kumppanuuskeskus Torikatu 15
3 B, 4. krs, 90100 Oulu
faksi (08) 5584 4032
sekä
Puusepänkatu 4
90100 Oulu

Mustakangas-M. Anne
Kehittämispäällikkö

Haapsaari Jorma
Suunnittelija
Oulun Kaupunki
Torikatu
(08) 558 44031
jorma.haapsaari@ouka.fi

Etappi-projektissa:
Rantakokko Aslak
- yhdistelmätukipalvelut
Kirkkokatu 14, 4.krs,
90100 Oulu
faksi: (08) 333 595

Meriläinen Raija
- järjestötyöntekijä-palvelut

Sosiaaliturvayhdistys
Pelkonen Maija-Liisa
Puheenjohtaja
040 553 1715

Pohjois-Karjalan toimipiste:

Niskakatu 21
80100 Joensuu
faksi (013) 222 647
Pajula Elina
Kehittämispäällikkö

Sosiaaliturvayhdistyksen
projektit:

KATE II -projektissa:
Niskakatu 21
Karhu Liisa
Tahvanainen Leena
Purmonen Markku
(013) 220 093

Maamuuntaja-projekti
Kansalaistalo
Hämäläinen-Puhakka Katja

Lisäksi asukasemäntä, -isäntä
ja kuntosali-isäntä, puh.
(013) 267 5755
KATE II ja Kathy -projektien sähköpostiosoitteet:
nimi.sukunimi@
kolmassektori.net

Savela Annamari
Suunnittelija
Joensuun kaupunki
Suvantokatu 1
(013) 267 5667

Sosiaaliturvayhdistys
Myyry Pirjo
Puheenjohtaja
040 570 8733

Kathy -projektissa:
Kansalaistalo,
Kauppakatu 32

Keskinen Rauni
Rissanen Jarkko
Kontkanen Mari
Pyykkö Katja
050 540 1929

Arola Marjut
(Niskakatu 21)

Sopivan kodin löytyminen on onnittelun paikka.

VVO tarjoaa hyvää ja turvallista asumista erilaisiin elämäntilanteisiin. Käännä puoleemme, kun haluat näköisesi kodin. Meiltä löydät niin vuokra-, osuistus-, omistus- kuin asuminen oikeusasunnot. Tervetuloa asukkaaksemme.

www.vvo.fi

Olavinkatu 2, 00100 Helsinki, puh.020508 300

HAE TUETTUA LOMAA!

Järjestämme sosiaalisin, terveydellisin ja taloudellisin perustein myönnettäviä **viiden vuorokauden pituisia tuettuja, toiminnallisia täysihoidtomia** mm. lapsiperheille, yksinhuoltajille, työttömille, työikäisille, eläkeläisille, työuupumuksesta kärsiville, pitkäaikaissairaille.

Lomakohteitamme ovat:

- Mäntyniemen Lomakeskus, Pyhtää
- Hotelli Kajaani, Kajaani
- Kylpylähotelli Rauhalahdi, Kuopio
- Kylpylähotelli Päiväkumpu, Karjalohja

Loman hinta 5 vrk:n täysihoidtomasta:

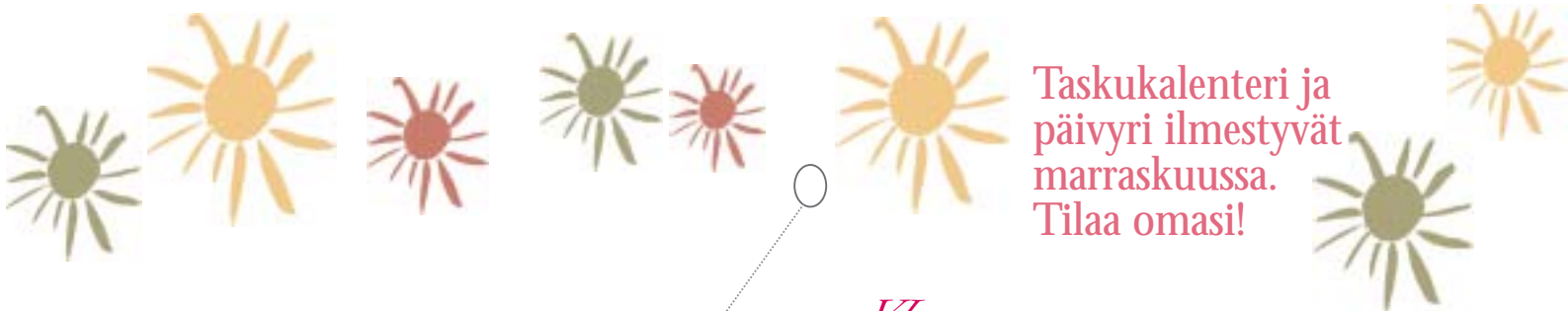
- 75 - 110 €/henkilö, alle 16-vuotiaat lapset veloituksetta

KYSY LISÄÄ, TILAA HAKEMUS (09) 3508 1800

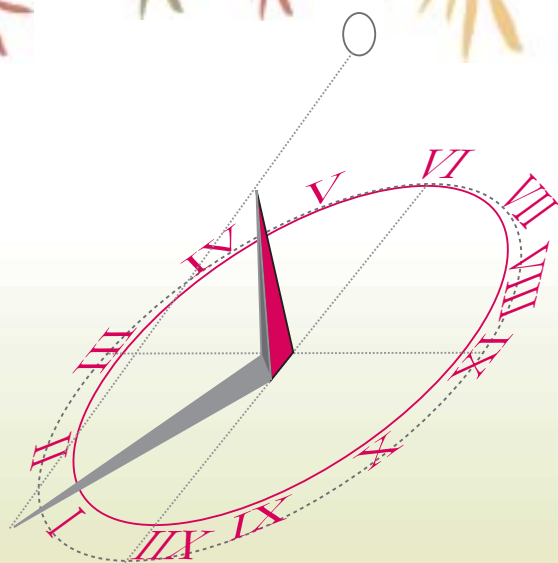
Pyydä samalla esite myös muista hyvistä Solaris-lomatarjouksista!

HUOM!
Tee ryhmävaraukset ensi vuodelle nyt!

 SOLARIS-LOMAT
Kauppakaari 1, 00700 HELSINKI
www.solaris-lomat.fi, solaris@solaris-lomat.fi

Taskukalenteri ja
päivyri ilmestyvät
marraskuussa.
Tilaa omasi!

Ajassa mukana

SOSIAALI- JA TERVEYSTURVAN KALENTERI JA PÄIVYRI 2004

Päivitetyt sosiaali- ja terveysalan osoitteet
ja tyhjä kalenteri
- aloita uusi vuosi

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry